

MAHDOLLISUUS SAADA ÄÄNENSÄ KUULUVIIN

Etelä-Alvari alueellisen vaikuttamisen kanavana osallistujien näkökulmasta

Henna Saarela

Tämä tutkimusraportti on Henna Saarelan Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma, 2011.

Julkaisija: Tampereen kaupunki / kuntademokratiayksikkö

Julkaisuvuosi: 2011

Painosmäärä: 100 kpl

Painopaikka: Juvenes Print Oy 2011

Ulkoasu ja taitto: Sirpa Koivu

ISBN 978-951-609-506-9

MAHDOLLISUUS SAADA ÄÄNENSÄ KUULUVIIN

Etelä-Alvari alueellisen vaikuttamisen kanavana osallistujien näkökulmasta

HENNA SAARELA

Tampereen kaupunki
kuntademokratiayksikkö 2011

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	5
2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat.....	6
2.1 Mistä osallistumisesta on kyse?.....	6
2.1.1 Osallistuminen käsitteenä.....	6
2.1.2 Osallistuminen paikallisena hallintana.....	7
2.1.3 Kohti aktiivisempaa kansalaisuutta.....	9
2.2 Alueellinen osallistuminen.....	11
2.2.1 Yhteinen alue eli yhteinen asia?.....	12
2.2.2 Asukkaiden kokemuksellinen tieto.....	13
3 Tamperelainen alueellisen osallistumisen kanava.....	16
3.1 Alue-Alvari -toiminta.....	16
3.2 Etelä-Alvari.....	18
4 Tutkimuksen toteutus.....	20
4.1 Tutkimusongelma.....	20
4.2 Aineiston keruu.....	21
4.3 Sisällönanalyysi.....	23
4.4 Tutkimusetiikka.....	24
5 Aineiston analyysi.....	24
5.1 Mitä Alvari-toiminta merkitsee osallistujille?.....	24
5.1.1 Perusteluja osallistumiselle.....	24
5.1.2 Alueellisuus.....	27
5.1.3 Vuorovaikutteisuus.....	29
5.2 Miten toimintaa voisi kehittää?.....	31
5.2.1 Toiminnan vakiinnuttaminen.....	31
5.2.2 Aktiivisempi rooli kaupungille.....	32
6 Tulosten yhteenveto ja pohdinta.....	35
6.1 Mitä Alvari-toiminta on?.....	35
6.2 Kehittämistoiveita.....	36
6.3 Tutkimuksen toteutuksen arviointia.....	37
Lähteet	38
Liitteet	40
Liite I	40

1 Johdanto

Demokratiaan suhtaudutaan nykyään varsin positiivisesti, mutta näin on ollut vasta 1900-luvun alusta asti. Käsitys siitä, miten kansanvaltaa tulisi toteuttaa, vaihtelee eri teorioiden mukaan. Karkeasti jaoteltuna toisissa valta kuuluu suoraan kansalle ja toisissa sitä käyttävät valitut edustajat. Lisäksi näiden ääripäiden väliin sijoituu teorioita, joissa yhdistellään molempia. (Paloheimo & Wiberg 1997.) Pohjimmiltaan myös osallistumiskeskustelussa on kyse ikivanhasta taistelusta julkisesta vallasta ja sen käytöstä (Bäcklund ym. 2002, 7). Monet osallistumiseen liittyvät kysymykset ovat olleet esillä jo vuosikymmeniä. Niinpä käytyä keskustelua ei voi pitää vain tälle ajalle tyypillisenä, vaan pikemminkin edelleen ajankohtaisena ja tärkeänä aiheena. (Bäcklund 2007, 20.) Se ei myöskään ole yhtenäistä, vaan sitä leimaa pikemminkin hajanaisuus ja sen on eri vuosikymmeninä kummunnut aina uusista lähtökohdista.

Osallistumiskeskustelu nousi pintaan 1960-luvulla, jolloin kansalaiset alkoivat vaatia lisää sananvaltaa poliittisiin asioihin (Horelli & Kukkonen 2002, 243). Nopeasti kasvaneiden kaupunkilähiöiden ja autoituvien maaseutukylien ongelmat käänivät keskustelun 1970-luvulla asumiseen ja yhteisöllisyyteen. Aina 1990-luvulle asti toteutettiin erilaisia osallistumishankkeita, joiden tarkoitus oli saada asukkaat ottamaan vastuuta oman lähialueen hyvinvoinnista. Monissa kylissä ja kaupunginosissa toteutettiin talkootyönä muun muassa erilaisia rakennus- ja kunnostushankkeita. (Salmikangas 2002.) Koko Suomea koskettanut lama taas nosti pintaan niin sanotun demokratian kriisin 1990-luvulla ja vuoden 1996 kunnallisvaaleissa äänestysprosentti suorataan romahti (Sutela 2001, 77). Äänestysaktiivisuus jatkoi laskuaan huolestuttavasti 2000-luvun alkuun saakka (Kettunen 2004, 9-15). Pelkän äänestysaktiivisuuden tarkastelun on kuitenkin moitittu antavan liian yksipuolisen kuvan kuntalaisten osallistumishalukkuudesta, sillä oleellista on lopulta halukkuus osallistua millä tavalla tahansa. Kuntarakenteisiin onkin tehty muutoksia, jotka ovat mahdollistaneet aiempaa paremmin osallistumisen paikallisella tasolla. (Bäcklund 2007, 24–29, 75.) Asioita on byrokraattisen hallinnon sijaan alettu hoitaa joustavammissa hallintosuhteissa eli verkostoissa, joihin yhdeksi osapuoleksi ovat päässeet myös kuntalaiset (Anttiroiko & Haveri 2003).

Osallistumismahdollisuuksien parantamisessa on osaltaan kyse myös siitä, että kansalaisille halutaan aiempaa aktiivisempi rooli. Hyvinvointivaltion kuvataan passivoineen kansalaiset, jotka täytyy nyt saada ottamaan vastuu omasta elämästä (Saastamoinen 2006). Tässä kohtaa keskustelu kuitenkin jakaantuu. Yleisimmin aktiivisuuden on katsottu viittaavan siirtymiseen yksityiseen kuluttajuuteen, mutta vaihtoehtoisesti myös kansalaisyhteiskuntaan (Kettunen & Kiviniemi 2000). Tässä tutkimuksessa se ymmärretään juuri jälkimmäisessä merkityksessä, eli kansalaisten vapaaehtoisena osallistumisena oman lähialueen asioiden hoitamiseen. Tämä tutkimus keskittyy alueelliseen osallistumiseen. Asukkailla uskotaan olevan kokemuksellista tietoa, jota voidaan käyttää kunnallisen päätöksenteon tukena. Tässä yhteydessä tieto ymmärretään konstruktivisena eli rakentuvana prosessina, jolloin eri lähtökohdista asioita tarkastelevien vuorovaikutus voi synnyttää sosiaalista pääomaa ja auttaa ratkomaan muun muassa julkisen sektorin kohtaamia yhä vaikeampia ongelmia. (Bäcklund 2007; Staffans 2004.)

Erityisesti suurissa kaupungeissa on viime vuosina kehitelty erilaisia alueellisen osallistumisen malleja, joissa asukkaat ovat päässeet mukaan muun muassa erilaisiin suunnittelukäytäntöihin ja konkreettisiin toimiin oman lähialueen hyväksi (Pikkala 2006). Tampereella, johon tämä tutkimus kohdistuu, on käytössä Alue-Alvari-toiminta. Se on alueellisen vaikuttamisen kanava, jonka tarkoitus on ottaa kuntalaiset omalla alueella mukaan jo asioiden suunnitteluvaiheessa. Toiminta on jaettu viiteen osa-alueeseen, joista tämä tutkimus kohdistuu eteläiseen alueeseen eli Etelä-Alvariin. (Alvari-esite 2011.) Alue-Alvarit näyttäisivät jääneen Tampereella melko tuntemattomiksi ja itse kuulin toiminnasta ollessani opiskelujen aikana kaupungilla harjoittelussa. Yllätyin, että kaupunki järjestää asukkailla tällaista toimintaa. Pikainen kysely lähipiirissä osoitti, että en ollut ainoa jolta se oli jäänyt huomaamatta. Niinpä tartuin uteliaisuuttani itselleni melko vieraaseen aiheeseen.

Toiminta osoittautui melko uudeksi, joten siitä oleva tieto on lähinnä hallinnossa tuotettujen raporttien muodossa. Tosin vuonna 2008 Länsi-Alvarin pilottivuodesta on teetetty konsultin tekemä arviointi (Ruoppila 2008). Tämän tutkimuksen tavoitteeksi muodostui lopulta selvittää, mitä Alvari-toiminta on osallistujien näkökulmasta, eli mitä se heille merkitsee. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Aineisto on kerätty kevään ja syksyn 2010 aikana haastattelemalla kahdeksaa Etelä-Alvarin jäsentä. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja analyysimenetelmäksi on valittu teoriaohjaava sisällönanalyysi, jonka avulla haastatteluaineistosta on pyritty etsimään toiminnalle annettuja merkityksiä.

Tässä tutkimuksessa osallistumista tarkastellaan hallinnan näkökulmasta vastauksena monimutkaistuneen yhteiskunnan asioiden ratkomiseen. Osallistumisella viitataan eri toimijoiden välisissä vuoropuheluissa ratkottaviin haasteisiin. Kuntalaisten mahdollisuus toimia aktiivisesti oman lähialueen hyväksi tulkitaan kansalaisyhteiskuntaa vahvistavaksi. Käytännössä osallistuminen suuntautuu siis ensisijaisesti omaan lähiympäristöön ja sitä tehdään vapaaehtoisesti yhdessä toisten asukkaiden ja kunnan kanssa.

Tutkimus alkaa teoriaosasta, jossa käydään ensin läpi osallistumiseen liittyviä käsitteitä ja määritellään, mitä niillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa. Sen jälkeen avataan tähän tutkimukseen valittuja laajempia teoreettisia lähtökohia, kuten paikallista hallintaa ja aktiivista kansalaisuutta. Niistä puolestaan siirrytään tarkastelemaan osallistumista alueellisella tasolla yksilöllistymiskeskustelun ja muuttuneen tietokäsityksen valossa. Luvussa kolme kerrotaan, mitä on Alue-Alvari -toiminta ja kuvataan Etelä-Alvaria alueena ja kohteena hieman tarkemmin. Luvussa neljä käydään läpi tutkimuksen toteuttamista, eli määritellään tutkimusongelma sekä kerrotaan aineiston keruusta ja analyysin teosta. Luvussa viisi esitellään analysoitua aineistoa ja luvussa kuusi on yhteenveto ja tulkintaa varsinaisista tuloksista. Viimeisenä on pohdintaa tutkimuksen toteutuksesta.

2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Keskustelu osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista on viime vuosikymmeninä ollut laajaa. Vaikka keskustelua on käyty paljon, siitä huolimatta ei olla onnistuttu pääsemään yhteisymmärrykseen siitä, missä määrin ja millaisia uusia osallistumiskäytäntöjä tarvitaan vai tarvitaanko ollenkaan. (Bäcklund 2007.) Tässä luvussa käydään läpi niitä teoreettisia lähtökohia, joihin tässä tutkimuksessa nojataan sekä esitellään aiempien tutkimusten tuloksia. Luvussa 2.1 osallistumista tarkastellaan laajemmasta viitekehystä paikallisena hallintana ja kansalaisuus kysymyksenä. Luvussa 2.2 siirrytään tarkastelemaan aihetta alueellisen osallistumisen näkökulmasta.

2.1 Mistä osallistumisesta on kyse?

2.1.1 Osallistuminen käsitteenä

Osallistumisen käsite on moniulotteinen, mutta yleisimmin sillä tarkoitetaan kansalaisosallistumista eli kansalaisten mahdollisuutta ottaa osaa yhteisten asioiden hoitamiseen. Keskeisinä piirteinä pidetään toiminnallisuutta ja sosiaalisuutta, millä tarkoitetaan aktiivista toimintaa ja mukanaoloa poliittisessa prosessissa yhdessä toisten kanssa. (Anttiroiko 2003, 14–23.) Bäcklund (2007, 80) määrittelee osallistumisen mahdollisuudeksi ilmaista mielipide eli tulla kuulluksi, mutta myös oikeudeksi kaksisuuntaiseen vuorovaikutukseen ja asioihin vaikuttamiseen.

Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat käsitteinä pidettävä erillään, sillä asukas voi ottaa osaa oman paikallisuusalueensa toimintaan pelkästään yhteisöllisyyden ja tiedonsaannin nimissä pyrkimättä vaikuttamaan. Sen sijaan osallistumisen tavoitteena voi olla asukkaiden mielipiteiden esiin nostaminen ja siten vaikuttaminen asuinalueen kehittämiseen. (Kettunen 2004, 19.) Vaikuttamisessa on aina kyse asioiden muuttamisesta johonkin suuntaan. Käytännössä se edellyttää kuntalaisten äänen huomioon ottamista päätöksenteon yhteydessä. (Anttiroiko 2003, 17.) Vaikuttamiskeinot voidaan jakaa määrällisiin ja sisällöllisiin. Määrävaikuttaminen perus-

tuu enemmistön kannatuksen tavoittelemiseen, joka ratkaistaan esimerkiksi vaaleilla tai kansanäänestyksellä. Sisältövaikuttaminen puolestaan pohjautuu keskusteluun ja argumentointiin, jolloin tavoitteena on esimerkiksi synnyttää keskustelua mediassa tai asiaa varten perustetuissa työryhmissä. (Staffans 2004, 47–48.) Kettusen (2004, 54) mukaan vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohdaksi voidaan asettaa osallistujan subjektiivinen tulkinta, eli kokeeko osallistuja mielipiteensä tulleen huomioiduksi syntyneessä ratkaisussa.

Yksi osallistumiskeskustelun keskeinen käsite on osallisuus, jolla tarkoitetaan tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Sitä pidetään osallistumisen peruslähtökohtana. (Kananaja & Niiranen 2008, 203.) Vahva sitoutuminen yhteisöön ei kuitenkaan automaattisesti aktivoi osallistumaan (Anttiroiko 2003, 17). Koskiaho (2002, 37) jakaa osallisuuden kolmeen eri käsitteeseen: osallistumiseen, osallistamiseen ja valtaistamiseen. *Osallistuminen* on vapaaehtoista, osallistujan omasta aloitteesta liikkeelle lähtevää ja sen taustalla voi olla esimerkiksi ideologioita, kulttuurisia, taloudellisia tai sosiaalisia syitä. Pohjimmiltaan sen nähdään olevan pitkäjänteistä toimintaa tietyn asian hyväksi, joten yksilöltä odotetaan sitoutumista, joskin käsitettä käytetään myös spontaanimmasta toiminnasta. Esimerkiksi osallisuutta oman asuinalueen kehittämiseen pidetään usein osallistumisena. Sen sijaan *osallistamisella* tarkoitetaan toisen aloitteesta lähtevää toimintaa. Tyypillisesti käsitettä käytetään kunnan tai valtion vireille laittamista yhteiskunnallista hankkeista ja toimintaa säännellään poliittisesti hyväksytyjen sääntöjen ja määräysten pohjalta. Vaikka kimmoke osallistumiseen saadaankin ulkopuolelta, toiminta voi olla yksilön edun mukaista. (Ks. myös Anttiroiko 2003, 18.)

Valtaistamisella puolestaan tarkoitetaan jollain tapaa alisteisessa asemassa olevien vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien lisäämistä. Käsite yhdistetään usein sosiaalityöhön, sillä pyrkimyksenä on saada heikompien ääni kuuluviin yhteiskunnassa. Se, miten heikko tai alisteinen määritellään, vaihtelee tilanteen mukaan. Valtaistaminen liitetään myös kansanvaltaan, itseluottamukseen, itsemääräämiseen ja kansalaisten harjoittamaan kontrolliin. (Koskiaho 2002, 37–38.) Vaikka valtaistaminen lähtee liikkeelle ulkopuolisen tahon aloitteesta, tavoitteena on, että ryhmä aktivoituu ja toiminta muuttuu oma-aloitteiseksi (Häikiö 2000, 20–21). Anttiroikon (2003, 18) mukaan osallistaminen johtaa lopulta osallistumiseen ja valtaistaminen vaikuttamiseen. Kaikki kolme käsitettä kietoutuvat käytännössä yhteen toisistaan vaikeasti erotettaviksi (Siitonen 2003, 201). Koskiaho (2002, 38) huomauttaakin, että se, mikä toisen mielestä on osallistumista, voi olla toisen mielestä osallistamista.

2.1.2 Osallistuminen paikallisena hallintana

Osallistumisilla voidaan viitata sekä suoraan osallistumiseen että edustukselliseen demokratiaan. Pääsääntöisesti kansalaiset osallistuvat länsimaissa äänestämällä edustuksellisissa vaaleissa. (Sainio 1994; Setälä 2003.) Kuitenkin 1960-luvulla kansalaiset alkoivat vaatia enemmän sananvaltaa ja oikeuksia osallistua (Horelli & Kukkonen 2002, 243), joten perinteisten demokratiateorioiden ohelle alettiin puhua muun muassa osallistuvasta demokratiasta. Tällä haluttiin lähinnä vastata yhteiskunnallisten muutosten aiheuttamiin haasteisiin ja toisaalta kritisoida olemassa olevia käytäntöjä. (Anttiroiko 2003, 23–24; Setälä 2003.) Sen sijaan 1980-luvulla keskusteluun nousi mukaan deliberatiivinen demokratia. Siinä poliittista päätöksentekoa edeltää keskustelu, johon kaikki voivat osallistua tasa-arvoisina ja jokaisella on oikeus esittää mielipiteensä. Teoriaa on kuitenkin kritisoitu juuri tasa-arvoisuuden vaatimuksesta, koska yhteiskunnan valtasuhteet tekevät sen käytännössä mahdottomaksi toteuttaa. (Setälä 2003, 131–137.) Deliberatiivinen teoria on lähellä kommunitaarista näkökulmaa, jossa kansalaisten näkökulmien ajatellaan muotoutuvan yhteisissä keskusteluissa. Päätöksenteon yhteydessä käydään eri vaihtoehtoihin liittyviä hyviä ja huonoja puolia, joista lopulta valitaan paras. Edustuksellinen demokratia lähtee siitä oletuksesta, että kansalaisten näkökulma on jo valmiina, mutta tässä sen ymmärretään muokkautuvan vasta yhteisissä keskusteluissa. (Kettunen 2004, 70.) Suorien osallistumismahdollisuuksien kehittämisen lähtökohdaksi on otettu, että kansalaiset haluavat osallistua enemmän. Niinpä poliittisia rakenteita on muokattu sen mukaan. (Sutela 2001, 87.) Vaikka järjestelmät nähdään usein toisensa poissulkevinä vaihtoehtoina, molempien järjestelmien kehittäminen rinnakkain on perusteltua (Ryynänen 2003, 124).

Pohjoismaita on pidetty osallistumiskäytäntöjen mallimaina ja kansainvälisissä vertailuissa Suomi on menestynyt kohtalaisen hyvin. Sen sijaan muiden Pohjoismaiden tasosta Suomi on alkanut jäädä yhä kauemmas jälkeen. (Borg 2005, 84.) Suomalaisten kiinnostus politiikkaa kohtaan on laskenut tasaisesti viime vuosikymmeninä, mikä näkyy muun muassa äänestysaktiivisuuden laskuna, puolueiden vaikeuksina löytää ehdokkaita ja kansalaisten vähentyneenä luottamuksena politiikkaan. (Kettunen 2004, 9, 14.) Lisäksi yhä useammalle on epäselvää, miten politiikka ylipäätään toimii (Borg 2005, 88). Sörensenin (1997) mukaan edustuksellisen demokratian kriisiytymisen taustalla on poliitikkojen murentunut vaikutusvalta. Päätöksenteko on hajautunut verkostoihin ja sopimuksellisuus on lisääntynyt, mikä on vähentänyt julkisen sektorin autonomiaa. Poliitikoilta puuttuvat tarvittavat varat ja auktoriteetti vastata kansalaisten lisääntyneisiin vaatimuksiin. Äänestäminen koetaan turhaksi, kun ennen vaaleja annettuja lupauksia ei pystytä pitämään. Lupausten rikkominen johtaa yhä syvenevään epäluottamukseen kansalaisten ja päättäjien välillä. Jotta kierre saataisiin katkaistua, pitäisi uusia verkostomaisia hallinnan tapoja kehittää paremmin toimiviksi.

Hallinnassa on kyse siirtymästä byrokraattisesta hallinnosta joustavampiin hallintasuhteisiin, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hallinnosta olisi kokonaan luovuttu. Muutoksella pyritään ennen kaikkea vastaamaan monimutkaistuneen yhteiskunnan haasteisiin. Verkostoissa toisensa kohtaavat julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat tuoden kukin oman erityisen näkökulmansa mukaan keskusteluun. (Häikiö 2005, 24–26; Lovan ym. 2005, 3–5.) Hallintasuhteet jäsentyvät eritasoisina maailmanlaajuisesta globaalista hallinnasta paikalliseen hallintaan kunnissa (Anttiroiko & Haveri 2003, 145–146). Tässä tutkimuksessa keskitytään paikalliseen hallintaan. Kuntalaisen näkökulmasta paikallista hallintaa voidaan pitää kansalaisyhteiskuntaa vahvistavaa toimintana, jolla tarkoitetaan muun muassa omaehtoista toimintaa institutionaalisten ja ei-institutionaalisten käytäntöjen rajapinnassa. Osallistuminen on tällöin vapaaehtoista ja suuntautuu pääasiassa oman lähiympäristön kehittämiseen. (ks. esim. Sutela 2001, 99.)

Hallinnan käsite voidaan määritellä monella tapaa. Tässä tutkimuksessa se ymmärretään sosiaalista pääomaa lisäävänä koordinoitukäytäntönä, jossa hyödynnetään eri voimavarojen yhdistämistä verkostoissa, kumppanuussuhteissa ja vuorovaikutteisessa yhteistyössä. (Anttiroiko & Haveri 2003, 143.) Myös sosiaalisen pääoman käsitettä on eri yhteyksissä päädytty käyttämään monella eri tapaa. Tässä se nähdään verkoston sisäisessä vuorovaikutuksessa syntyvänä ja yksilöä rikastavana tekijänä, jolloin toimiva verkosto on enemmän kuin osiensa summa. Verkoston jäsenet vaihtavat avoimesti tietoa keskenään pyrkien yhdessä jalostamaan ajatuksia eteenpäin. (ks. Coleman 1988.) Näin ymmärrettynä hallinnassa on kyse toisilta oppimisesta ja kyvystä uudistaa ajattelutapoja. Kahden edellä mainitun on myös todettu olevan hyvin menestyvien kaupunkien salaisuus. (Koskiahho 2001, 26, 34.) Sosiaalista pääomaa ei kuitenkaan synny ilman luottamusta. Mikäli osapuolet eivät luota toisiinsa, molemmat pyrkivät maksimoimaan oman etunsa. Toiminnasta tulee itsestä, eikä siihen sitouduta. (Salmikangas 2002, 16.)

Keskeinen hallinnan idea on siis ratkoa asioita yhteisissä neuvotteluissa ja pyrkiä eri osapuolten väliseen yhteisymmärrykseen. Vaikka osapuolten näkökulmat lähtökohtaisesti eroaisivat suuresti toisistaan, yhteisenä tavoitteena on kuitenkin kunnan paras. Kunnan tehtäväksi jää lopulta huolehtia, että sen jäsenet hyväksyvät tehdyt valinnat. (Anttiroiko & Haveri 2003, 151; Koskiahho 2001, 23–30, 38.) Tällaisessa osallistumisessa korostuu perinteisen kansalaisvaikuttamisen sijaan neuvottelutaidot (Häikiö 2005, 34). Kuntalainen ei ole enää voi samalla tapaa tyytyä syyttelemään muita huonoista päätöksistä, vaan joutuu ottamaan itse vastuuta ja aiempaa aktiivisemmän roolin (Sutela 2001, 99). Hallintateoriat jättävät kuitenkin vähälle huomiolle sen todellisuuden, että osallistujat eivät ole tasaarvoisia. Kuntalaisella ei ole välttämättä yhtä paljon neuvotteluvalltaa kuin muilla osapuolilla. (Häikiö 2005, 36.) Kuntalaisten valtaa on ajateltu murentavan muun muassa asiantiedon puute, kyvyttömyys argumentoida asiantuntijoiden kielellä ja esitettyjen mielipiteiden huono edustavuus (Bäcklund 2007). Ylipäätään osallistujien kykyyn ottaa osaa suhtaudutaan usein epäillen (Salmikangas 2002, 16; Anttiroiko 2003, 11).

Kansalaisten laajan osallistumisen on ajateltu sopivan huonosti pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon muun muassa universaalien palveluiden, laajan julkisen sektorin palvelutuotannon, verorahoitteisuuden ja vahvasti

institutionalisoituneen päätöksentekojärjestelmän takia (Kettunen & Kiviniemi 2000, 47). Vielä hyvinvointivaltion rakennuskaudella kunnat olivat pitkälti riippuvaisia valtion toimenpiteistä, mutta 1980-luvun lopulla niiden päätäntävaltaa alettiin lisätä. Kunnissa on toteutettu monia hallinnon uudistushankkeita, joista keskeisiä ovat sääntelyn purkaminen, hallinnon hajauttaminen sekä markkinaperusteisen ja asiakasohjautuvan ajattelun omaksuminen. (Anttiroiko & Haveri 2003, 137.) Lisääntyneestä vapaudesta huolimatta valtio tosin edelleen päättää monista kuntien tehtävistä ja tuloperustasta (Ryynänen 2003, 24). Siitä huolimatta kunnilla on erityisen vahva asema Pohjoismaissa. Niillä on vahva itsehallinto ja monipuolinen tehtäväkenttä. (Rönkkö 2003, 11.)

Halukkuus kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamiseen näkyy myös lainsäädännössä. Kansalaisilla on perustuslaillinen oikeus osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon (Perustuslaki 1999/721). Lisäksi kuntalakiin (1995/365) on kirjattu velvoite osallistumismahdollisuuksien tarjoamisesta. Sama velvoite on sisällytetty myös lakiin maankäytöstä ja rakentamisesta (1999/132). Sen sijaan laissa ei tarkkaan määritellä, mitä osallistumisella tarkoitetaan ja missä määrin kuntalaisia tulee kuulla. Lakien soveltaminen on jäänyt kuntien omalle vastuulle ja niiden merkitystä on pidetty enemmän periaatteellisena linjauksena. (Majoinen 2002, 40.) Paikallisen osallistumisen periaatetta tukee myös Euroopan unionin linjaus, jonka mukaan päätökset tulee tehdä mahdollisimman lähellä kansalaisia (Ryynänen 2001, 5).

Suhtautuminen hallinnon hajauttamisen ja hallinnan lisääntymiseen on kuitenkin ristiriitaista. Siirtymisen suorien osallistumiskanavien käyttämiseen on arveltu merkitsevän, että edustuksellinen demokratia ei riittävän hyvin tunnista todellisuuden monimuotoisuutta ja suoran osallistumisen yhtenä tavoitteena on lisätä päättäjien ymmärrystä ja tuoda esiin mielipiteiden kirjo (Bäcklund 2007). Toisaalta juuri suoran osallistumisen heikkoutena pidetään vaikeutta tietää, miten laajasti mielipide edustaa kansalaisten näkemyksiä (Niemenmaa 2002, 209). Vaikka kansalaiset ovat verkostoissa mukana, suora osallistuminen ei täytä edustavuuden vaatimusta ja päätöksenteon hajauttamisen on pelätty johtavan kansanvallan murenemiseen ja edustuksellisen demokratian merkityksen vähentymiseen (esim. Sutela 2001).

2.1.3 Kohti aktiivisempaa kansalaisuutta

Kansalaisuuden käsitettä pidetään neutraalina, ja se luo mielikuvan yhtenäisestä rintamasta, jona taistellaan samojen etujen puolesta. Taustalla on oletus jaetusta poliittisesta, kulttuurisesta ja moraalista statuksesta. Juuri neutraalius ja yksilöitä ainakin näennäisesti yhdistävä perusta on tehnyt siitä suosittua riippumatta poliittisesta suuntauksesta. Sen sijaan politiikassa pyritään jo lähtökohtaisesti jakaantumaan keskenään kilpaileviin ryhmiin. Käytännössä ei kuitenkaan ole realistista ajatella, että kansalaiset tai kuntalaiset muodostaisivat joukon, jolla on yhtenäinen tapa ajatella ja yhteisesti jaetut näkemykset. (Rättilä 2001, 197.)

Kansalaisuus on sekä oikeuksia että velvollisuuksia. Jo antiikin Kreikassa sillä viitattiin yhtä aikaa mahdollisuuteen osallistua paikalliseen itsehallintoon ja hallittavana olemiseen. (Kuusela & Saastamoinen 2006, 9.) Alun perin kansalainen tarkoitti paikallista toimijaa ja se on valtiollistettu vasta myöhemmin, jolloin sitä alettiin käyttää tiettyyn poliittiseen kokonaisuuteen kuuluvista yksilöistä. Samalla paikalliset osallistumismahdollisuudet alkoivat vähitellen unohtua. (Kettunen & Kiviniemi 2000, 46.) Kansalaisella voidaan kuitenkin edelleen tarkoittaa myös kuntalaista (Pekola-Sjöblom ym. 2002). Kansalaisuus on osallistumisen kannalta keskeinen käsite, koska sen avulla rajataan, kenellä on oikeus osallistua. Tässä tutkimuksessa kansalaisen käsite ymmärretään laajassa merkityksessä eli sekä valtio- että kuntatason toimijana. Tutkimuksen luonteen vuoksi sillä viitataan ensisijaisesti paikalliseen toimijaan eli kuntalaiseen.

Yhteisöön kuulumalla yksilö saa sen sisällä tiettyjä poliittisia, sosiaalisia tai oikeudellisia velvollisuuksia ja oikeuksia. Tosin oikeuksien ja velvollisuuksien painottamisessa on näkökulmaeroja. Menemättä sen syvällisemmin eri teorioihin keskeiset erot muodostuvat suhtautumisesta yksilönvapauteen, tasa-arvoon ja kansalaislähtöisyyteen. On hyvä muistaa, että todellisuudessa jaottelu ei ole koskaan täysin mustavalkoista, vaan erot syntyvät sen mukaan, mitä pidetään tärkeimpänä. Arvostukset ovat muuttuvia ja usein sidoksissa aika-kauteen. (Kuusela & Saastamoinen 2006.) Viime aikoina on käyty keskustelua aktiivisesta kansalaisuudesta.

Käsitettä ei ole tarkkaan määritelty, mutta sen voidaan ajatella viittaavan tietynlaiseen ideaalikansalaiseen, joka kantaa omasta elämästään vastuun. Sen on tulkittu myös viittaavan eräänlaiseen ”oman elämän yrittäjyyteen”, jossa yksilö ottaa kokonaisvaltaisesti elämänsä haltuun ja kantaa riskit tekemistään valinnoista. (Saastamoinen 2006, 67–71.) Niinpä käsite liitetään yleisesti markkinavetoiseen yhteiskuntaan (ks. Bäcklund 2007, 107; Rättilä 2001).

Osallistuminen ja vaikuttaminen markkinaorientoituneessa kunnassa on lähinnä reaktiivista, mikä tarkoittaa mahdollisuutta palautteenantoon ja valinnanvapauteen jättää käyttämättä tiettyä palvelua. Järjestelmässä korostuu yksilöllisyys ja mahdollisuus valintoihin, mutta asiakas jää organisaation ulkopuoliseksi, kuten normaalistikin yrityksessä. Toisaalta asiakas ei ole sidottu maantieteellisiin rajoihin. (Bäcklund 2007, 107–109.) Markkinakeskeisyyteen sopii huonosti osallistuminen asioiden suunnitteluun, koska asioiden uskotaan ratkeavan markkinoilla (Pakarinen 2002, 87). Palveluiden yksityistäminen hankaloittaa kansalaisten osallistumista entisestään (Kettunen 2002, 18). Rynnäsen (2003, 123) mukaan kuntalaista ei voi siirtää pelkästään asiakkaan rooliin, sillä se on ristiriidassa kunnallisen itsehallinnon kanssa.

Kettusen ja Kiviniemen (2000, 45, 49) mukaan aktiivisella kansalaisuudella ei kuitenkaan viitata ainoastaan yksityiseen kuluttajuuteen, vaan käsitteellä voidaan myös viitata kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen. Tässä merkityksessä tavoitteena on mobilisoida kansalaisia järjestäytyneen demokratian tueksi. Aktiivisen kansalaisen käsitteen sijaan Bäcklund (2007, 110–112) käyttää käsitettä kansalaiskuntalainen viitatessaan omien asioiden hoitamisesta kiinnostuneeseen kuntalaiseen. Tässä roolissa kuntalainen on ikään kuin omistaja. Järjestelmä perustuu kansalaisten tahtoon, jota luottamusmiehet välittävät virkamiesten toimeenpantavaksi. Käytännössä osallistuminen ei välttämättä enää ole tarkoittanut edustuksellisissa vaaleissa äänestämistä, vaan on siirrytty yhä enemmän suoraan osallistumiseen. Osallistuminen kohdistuu itselle tärkeisiin asioihin ja oman lähialueen asioiden hoitamiseen.

Yhteistä eri lähtökohdista muodostuville aktiivisen kansalaisuuden käsitteille on kritisoida passivoivaa yhteiskuntaa, joskin hieman eri lähtökohdista (ks. Saastamoinen 2006, 53). Erityisesti pohjoismaista hyvinvointivaltiota on moitittu sen passivoivasta luonteesta (esim. Harisalo & Miettinen 1996, 187–190). Voimakkaasti byrokratisoituneessa yhteiskunnassa kansalaisen rooliksi jää olla alamainen eli päätöksenteon kohde. Kansalaislähtöisyys sopii huonosti yhteen jäykän byrokratian kanssa, joten kansalaisella ei ole juuri mahdollisuuksia vaikuttaa tai osallistua omien asioiden hoitamiseen. (Bäcklund 2007, 106–107.) Markkinakeskeinen aktiivinen kansalaisuus kritisoi hyvinvointivaltiota yksilön elämään puuttumisesta. Yhteiskunnan ei haluta rajoittavan yksilönvapautta, vaan korostetaan, että jokainen osaa tehdä itse omat ratkaisunsa. Tätä näkökulmaa voidaan pitää myös liberalistisena. Sen sijaan kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen tähtäävä aktiivinen kansalaisuus pyrkii ainoastaan vastustamaan kansalaisia passivoivaa kehitystä, eikä itsessään hyvinvointivaltiota. Näkökulmassa korostuvat yhteinen vastuun kantaminen ja omaehtoinen toiminta. Päinvastoin kuin liberalismissa suuntaus pyrkii vastustamaan liiallista yksilöllistymiskehitystä ja lisäämään yhteisöllisyyttä eli kyse on kommunitarismista. (Kuusela & Saastamoinen 2006, 19–23; Kuusela & Saastamoinen 2006b, 146–147.)

Kenties suurin ongelma osallistumisessa on kuitenkin edelleen, että osallistuminen ei lisääntyvistä mahdollisuuksista huolimatta kiinnosta kaikkia väestöryhmiä tasapuolisesti, vaan aktiivisuus näyttäisi kasaantuvan (Kettunen 2004). Äänestämässä käyneet ovat muita todennäköisemmin osallistuneet myös muilla keinoin ja seuraavat paikallisia asioita tarkemmin. Erityisesti järjestötoimintaan osallistuvat ovat keskimääräistä aktiivisempia käyttämään useita vaikuttamiskanavia. (Sjöblom 2002, 88.) Myös kunnassa kauan asuneet ja perheelliset ovat muita aktiivisempia osallistumaan. Tyypillinen osallistuja on keski-ikäinen korkeakoulutettu, johtavassa asemassa oleva mies. (Sjöblom 2002, 91.) Iän, koulutuksen ja varallisuuden onkin todettu vaikuttavan aktiivisuuteen (Kettunen 2004, 14). Tulevaisuuden kannalta merkittävä on sukupolvien välinen kuilu, joten nuorten mukaan saaminen olisi tärkeää (Borg 2005, 88). Tosin kiinnostus osallistumiseen voi vaihdella suuresti iän ja elämäntilanteiden mukaan ja yleensä aktiivisuus lisääntyy julkisten palveluiden käytön myötä (Pekola-Sjöblom ym. 2002, 19; Sutela 2001, 95).

Viime vuosikymmenien aikana kansalaisten koulutustaso on noussut, taloudelliset resurssit ja vapaa-aika ovat lisääntyneet. Yhä useammalla on ajateltu olevan kykyä, aikaa ja ehkä halua vaikuttaa omaan elämäänsä. (Sutela 2001, 82.) Siitä huolimatta on yhä olemassa joukko yhteiskunnasta syrjäytyneitä, jolla ei ole riittäviä taitoja eikä halua osallistua. Oman ryhmänsä muodostavat välinpitämättömät ja kiireiset ihmiset, jotka eivät koe osallistumista tarpeelliseksi tai riittävän mielekkääksi. (Siitonen 2003, 212.) Koskiahon (2002, 40) kysyykin, missä määrin passiivisuudessa on kyse syrjäytymisestä ja missä määrin vapaudesta olla käyttämättä osallistumisoikeutta? Kettunen (2004, 15–18) uskoo yhteiskunnan eriarvoistumisen olevan syy siihen, että yhteisten asioiden hoitaminen ei ole enää samalla tavalla koko kansan asia kuin se oli esimerkiksi 1970-luvulla. Erityisen huolestuttavana hän pitää kehitystä, että kiinnostus näyttäisi laskevan tasaisesti koko väestössä. Lisäksi ensimmäistä kertaa historiassa enemmistöllä väestöstä menee niin hyvin, että heikoimpien asema uhkaa jäädä sivuun (Sainio 1994, 82). Koskiahon (2002, 39–40) mukaan on tärkeää, että myös heikompien mielipiteet otetaan huomioon.

Kansalaisosallistumisen tarpeellisuus on myös kyseenalaistettu. On kysytty, missä määrin asiantuntijoiden suunnittelemaa ja ylläpitämää yhteiskuntaa tulee muuttaa, ja kuinka paljon kansalaisilla on aikaa ja halua osallistua? Ajatusta siitä, että asiantuntijat eivät keskenään pystyisi kehittämään kaupunkia kansalaisia huomioivasti, pidetään epärealistisena. (Bäcklund ym. 2002, 12.) Suoralla osallistumisella voidaan ajatella olevan sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia, joten sitä on voitava arvioida kriittisesti eikä pitää sitä itseisarvona (Niemenmaa 2002). Siitonen (2003, 212–213) epäilee, että enemmistön elämässä suora osallistuminen ja vaikuttaminen eivät nouse keskeiseksi asiaksi. Anttiroiko (1998) puolestaan menee vielä pidemmälle uskossa, että postmoderni kansalainen tuskin ottaa osaa niin edustuksellisen kuin suorankaan demokratian kautta. Kettunen (2004, 57) kuitenkin arvioi kuntalaisten osallistuvan, mikäli kokevat sen riittävän mielekkääksi ja siihen järjestetään toimiva kanava. Pekola-Sjöblom & Sjöblom (2002, 11) ovat osallistumisaktiivisuuden sijaan huolestuneita vaikuttamiskanavien tehokkuudesta. Heidän mielestään erilaisten osallistumiskanavien käyttö on lisääntynyt, mutta luottamus niiden vaikuttavuuteen on vähentynyt sekä aktiivisten että passiivisten keskuudessa. Niinpä suomalaisilta ei näyttäisi puuttuvan kansalaispätevyyttä osallistua, vaan usko kunnallispoliittisen järjestelmän toimivuuteen.

Osallistumiskäytäntöjä ei ole kehitetty pelkästään ylhäältä käsin, vaan niille on ollut kysyntää myös osallistujien taholta. Erityisesti paikallistasolla asukkaat ovat kaivanneet uusia tapoja osallistua ja perinteiset kuntien tarjoamat mahdollisuudet on koettu riittämättömiksi. (Sutela 2001, 79.) Tällaiselle kuntalaisosallistumiselle on tyypillistä, että se on poliittisesti sitoutumatonta ja se toimii perinteisen poliittisen kentän ulkopuolella (Rättilä 2001). Jokainen kunta on ainutlaatuisessa tilanteessa, jolloin kehittämiskäytännöt ja -tarpeet eivät ole kaikkialla samat. Vaihtelua aiheuttavat muun muassa maantieteellinen sijainti, väestörakenne, elinkeinoelämä ja tulevaisuuden haasteet. (Bäcklund 2007, 24.) Pääsääntöisesti tarve osallistumiskäytäntöjen kehittämiseen kohdistuu suuriin kaupunkeihin. Pienissä kunnissa on helpompi saada äänensä kuuluviin. Tosin kuntaliitosten myötä on voitu perustaa erilaisia alueellisia elimiä, joilla on päätösvaltaa omalla alueella. (Pikkala 2006.)

2.2 Alueellinen osallistuminen

Erityisesti suurissa kunnissa on viime vuosina kehitelty erilaisia alueellisia osallistumiskäytäntöjä. Jokaisen kunnan malliin liittyy omat erityispiirteensä. Pääosin käytännöt vaihtelevat toiminnan rahoituksen, laajuuden ja avoimuuden osalta. Vaihtelua esiintyy myös siinä, miten kiinteä suhde luodaan poliittiseen päätöksentekoon ja virkamiehiin. Toiset mallit painottuvat enemmän vaikuttamiseen, kun toiset taas keskittyvät yhteiseen toimintaan. (Pikkala 2006, 38–40.) Alun perin alueellisten osallistumismahdollisuuksien kehittämistarpeen synnytti 1900-luvun puolivälin jälkeinen rakennemuutos. Nopean kaupungistumisen ja samanaikaisen maaseudun autioitumisen aiheuttamiin ongelmiin pyrittiin vastaamaan kehittämällä kaupunginosa- ja kylätoimintaa. (Salmikangas 2002, 13.) Paikallinen kansalaisaktiivisuus yleistyi erityisesti 1990-luvulla (Rättilä 2001, 191).

Alueellisella osallistumisella ajatellaan olevan useita positiivisia vaikutuksia. Aktiivisten asukkaiden muodostaman elinvoimaisen paikallisyhteisön katsotaan muun muassa edistävän ihmisten hyvinvointia ja osaltaan

kantavan vastuuta hyvinvointivaltion tulevaisuudesta. Ennen kaikkea asukkaiden uskotaan olevan erityisen kiinnostuneita osallistumaan oman asuinalueen ja lähiympäristön asioiden hoitamiseen. (Bäcklund 2007, 30.) Alueperusteisen osallistumisen etuja lueteltaessa puhutaan usein paikallisyhteisöstä, mutta riittääkö pelkkä yhteinen alue nykyään muodostamaan yhteisön. Tarvitaanko osallistumisessa ylipäättään yhteisöä? Seuraavassa alaluvussa tarkastellaan aluekeskeistä osallistumista yksilöllistymiskehityksen valossa. Jälkimmäisessä alaluvussa aihetta siirrytään tarkastelemaan muuttuneen tietokäsityksen kautta. Tieto on alettu nähdä arvosidonnaisempana, mistä johtuen asukkaille ajatellaan kuuluvan paremmat mahdollisuudet osallistua suunnitteluun.

2.2.1 Yhteinen alue eli yhteinen asia?

Kansalaistoiminnassa nähdään piilevän voimavara, jota ei pelkästään julkisen sektorin tai markkinoiden toimintaperiaattein saavuteta. Alueellisten toimijoiden yhteistyössä uskotaan olevan voimavaroja ja energiaa synnyttää sosiaalista pääomaa. (Kananoja & Niiranen 2008, 201.) Asukkaille annettu valta, vastuu ja luottamus auttavat omaksumaan yhä enemmän tekijän roolin, jolloin he eivät ole enää suunnittelun tai osallistumisen kohteena. Heistä tulee oman elämän asiantuntijoita, jotka vaikuttavat siihen liittyviin päätöksiin. (Salmikangas 2002, 17.)

Alueisiin liitetään vahvoja tunneperäisiä mielikuvia, joilla vahvistetaan alueen identiteettiä ja erityisyyttä suhteessa muihin paikkoihin. Humanistisessa maantieteessä on alettu käyttää paikan käsitettä, joka on enemmän kuin pelkkä ääriiviojen muodostama alue kartalla. (Bäcklund 2007, 85–86.) Paikan merkitys muodostuu ihmisten kokemuksissa ja ajatusmaailmassa. Rajat ovat paikan määrittelyssä oleellisia, koska juuri niiden avulla erotellaan sisään ja ulos jäävät toisistaan. Se, mitä alueen sisään jää, määrittäytyy myös ulkopuolelle jäävien kautta. (Zimmerbauer 2008.) Tietyllä alueella asumisessa ei näin ymmärrettynä ole kyse pelkästään oman kodin rakentamisesta, vaan laajemmasta paikasta, jossa omaan lähiympäristöön halutaan samanlaisen elämäntyylin jakavia ihmisiä. Yhtenäisen joukko puolestaan mahdollistaa tiiviin yhteisön muodostumisen. (Kuparinen 2005, 36–38.)

Yhteisöllisyydellä on tutkimuksissa havaittu olevan positiivisia vaikutuksia terveyteen ja samalla kansantalouteen. Yhteisöjen synnyttämän sosiaalisen pääoman hyödyt on todettu sekä kansainvälisissä että suomalaisissa tutkimuksissa. (Sassi 2003, 34–36.) Vahvan yhteisöllisyyden positiivisia puolia ovat yleensä sitoutuminen omaan asuinalueeseen ja motivaatio osallistua sen kehittämiseen (Pakarinen 2002). Samaistuminen johtaa kuitenkin helposti erilaisuuden torjumiseen ja kaikki ulkoa tulevat muutospaineet koetaan uhiksi. Yhteisö saattaa ruveta puolustamaan omaa reviiiriään voimakkaasti vastustamalla kaikkia omaa aluetta koskevia muutoksia. Tällöin puhutaan niin sanotusta Nimby-ilmiöstä (not in my backyard). (Kuparinen 2005; Lapintie 2002.) Niinpä ideaali yhteisö on riittävän tiivis, mutta arvostaa erilaisuutta (Häikiö 2005, 34). Yhteisö ei kuitenkaan muodostu itsestään, vaan osallisilta vaaditaan riittävää yhtenäisyyttä. Yleensä se muodostuu jonkin yksilöitä voimakkaasti yhdistävän tekijän ympärille eli kääntäen ajatellen sen ympärille, mikä erottaa joukon niin sanotusta normaalista. Keskimäärin asukkaat ovat kaupungissa liian erilaisia muodostaakseen yhteisön pelkän asuinalueen pohjalta, mistä syystä sen ajatellaan syntyvän lähinnä maaseudulle tai vähemmistöjen keskuuteen. (Sassi 2003, 34–38.) Joukosta löytyy tosin poikkeuksia. Esimerkiksi riittävän omaleimainen alue voi riittää yhdistämään asukkaita (ks. Kuparinen 2005).

Yhtenä yhteisön muodostumisen haasteena on asukkaiden heikentynyt sitoutuminen alueeseen. Asuminen samassa paikassa läpi elämänkaaren ei ole enää tyypillistä, mikä on myös vähentänyt perheen, suvun ja naapuriston merkitystä. Yksilöt ovat vapaampia valitsemaan, millaiseen yhteisöön haluavat kuulua ja tarvittaessa vaihtamaan yhteisöä. (Roivainen ym. 2008, 10–11.) Kaupunkiasuminen tarjoaa myös mahdollisuuden yksilöllisyyteen ja anonymiteettiin, joten yhä useammat ovat alkaneet käyttää tätä oikeutta (Pakarinen 2002, 78–79). Liikkuvuus alueelta toiselle on tehnyt paikkaan sitoutumisesta ja osallisuudesta yhteisöön epävarmempaa (Sassi 2002, 59) ja lyhytkestoisempaa (Roivainen ym. 2008, 10). Suhde paikkoihin on joustavampaa ja voi muuttua elämäntilanteiden myötä. Enää ei voida pitää itsestään selvänä, että asukkaalla on myönteinen käsitys omasta lähialueesta ja että hän automaattisesti sitoutuu sen kehittämiseen. Suhde paikkaan vaatii pal-

jon enemmän. Yleensä alueeseen tulee juurtua, ennen kuin siihen muodostuu kiinteä suhde. (Bäcklund 2007, 86–87.) Toisaalta Lapintie (2002, 166) kyseenalaistaa näkemyksen, että paikkaan sitoutuminen vaatisi aina pitkän ajan.

Käytännössä yksilöiden arki jakaantuu useille alueille ja asuinalue on vain yksi niistä. Tietyn alueen suunnitelmat koskevat todellisuudessa laajempaa yleisöä kuin pelkästään alueella asuvia ja alue voi olla tärkeä, vaikka siellä ei asuisi. On mahdollista, että koti, työ ja harrastukset sijaitsevat kaikki eri alueilla. (Bäcklund 2002.) Bäcklundin (2007, 214) tutkimuksessa haastateltavat toivoivat aluemääritykseen lisää joustavuutta, jolloin alue muodostuisi tapauskohtaisesti käsiteltävän asian mukaan. Tällöin osallistujat voivat joustavammin itse arvioida, ovatko he oikeutettuja osallistumaan. Toisaalta jo nyt voimassa olevan maankäyttö- ja rakennuslain mukaan osallisiksi pitäisi lukea asukkaiden lisäksi ne, joiden työntekoon tai muihin oloihin kaavalla on mahdollisesti huomattava vaikutus (Bäcklund ym. 2002, 8).

Oman haasteen alueosallistumiselle luo tietoyhteiskunnan kehittyminen, joka tarjoaa mahdollisuuden mielipiteenvaihtoon reaaliajassa ympäri maailman (Hautamäki 2005, 9-10). Verkko-osallistuminen on ajateltu lisäävän osallistumisen rajattomuutta tai ainakin väljentävän alueellisia rajoja. Itselle tärkeä paikka voi yhtä hyvin sijaita fyysisesti kaukana. (Bäcklund 2007, 90, 88.) Nykyisen globalisaatiokehityksen myötä monet ongelmat ylittävät valtorajat, eivätkä ne ole pelkästään paikallisesti ratkottavissa (Sihvola 2005, 30). Toisaalta globalisaation uskotaan johtavan entistä vahvempaan sitoutumiseen juuri paikallisalueeseen (Ryynänen 2002, 19). Suomalaiset samaistuvat tutkimusten mukaan lähes yhtä voimakkaasti kotikuntaansa kuin paikalliseen kylään tai alueeseen kunnassa. Siitä huolimatta kuntaan samastuminen oli vasta kolmannella sijalla suomalaisuuden ja pohjoismaalaisuuden jälkeen. (Pekola-Sjöblom ym. 2002, 21.) Bäcklundinkin (2007, 214–215) tutkimuksessa omaan alueeseen samaistumista pidettiin osallistumisen kannalta tärkeänä, mutta haastateltavat eivät tarkemmin määritelleet, tarkoittivatko he alueella koko kaupunkia vai pelkästään omaa kaupunginosaa. Sen sijaan osallistumisen motiiviksi mainittiin pääasiassa yhteisöllisyys ja vastuunkanto.

Yhteinen asuinalue ei siis automaattisesti tarkoita, että kaikki asukkaat ovat yhtä mieltä alueen kehittämisestä tai olisivat ylipäättään kiinnostuneita osallistumaan (Bäcklund 2007, 31, 111). Asukkaat eivät välttämättä jaa yhteisiä arvoja, kulttuuria tai elämäntapaa, vaan jokainen katsoo ympäristöä omasta näkökulmastaan (Bäcklund 2002). Perinteisesti yksin osallistuvat asukkaat on leimattu häiriköiksi, joiden mielipiteiden edustavuuteen on suhtauduttu varauksella ja suunnittelijat ovat päätyneet mieluummin kuuntelemaan järjestäytyneiden kansalaisten mielipiteitä (Rättilä 2001, 192; Koskiahho 2002, 47). Näyttäisi kuitenkin siltä, että yksilöt eivät enää liity yhteisöihin, joissa mielipide on ennalta sidottu muiden mielipiteeseen, vaan he haluavat määritellä oman kantansa itsenäisesti ja puoltaa sitä perustelluin argumentein. Ongelmaksi muodostuu, että monissa tapauksissa osallistujilta odotetaan edelleen yksittäisen mielipiteen sijaan edustavuutta. (Rättilä 2001.) Näin ollen vaatimuksen yhteisön muodostamiseen voisi tulkita kumpuavan asukkaiden ulkopuolelta. Sassi (2003, 38–40) näki osallistumiskanavan mielellään paikkana, jossa voi tuoda esiin ristiriitoja ja käsitellä niitä. On hyvä pitää mielessä, että hallinnon virkamiehetkään eivät ole aina keskenään samaa mieltä.

Vaikka asukkaat eivät muodostakaan yhteisöä, se ei tarkoita, että alueelliset osallistumiskäytännöt olisivat lähtökohtaisesti huonoja. Asukkaita ei ehkä yhdistä yhteinen mielipide, mutta kaikkien yhteisenä etuna voidaan nähdä alueen säilyminen elinvoimaisena ja hyvinvoivana (ks. Koskiahho 2001). Lisäksi osallistumisesta kiinnostuneet asukkaat näyttäisivät mieluiten ottavan osaa juuri omaa arkea lähelle tulevien asioiden hoitamiseen (Bäcklund 2007, 214–215). Monien aktiivisten asukkaiden kiinnostus kohdistuu Tampereellakin pääsääntöisesti ainoastaan omaan alueeseen (Koskiahho 2002, 54). Yhteisön merkitys saattaa kuitenkin vaihdella sen mukaan, millaisesta osallistumismuodosta on kyse. Yhteistä toimintaa ja oma-aloitteista vastuunkantoa painottavat mallit ovat luultavammin riippuvaisempia yhteisöstä kuin mallit, joissa kyse on enemmän vaikutamisesta ja osallistumisesta suunnitteluun.

2.2.2 Asukkaiden kokemuksellinen tieto

Nyky-yhteiskuntaa luonnehditaan postmoderniksi eli modernismin ajan ihanteet, kuten rationalismi ja käsitys objektiivisesta tiedosta, on kyseenalaistettu. Uskosta maailman kehittämiseen pelkän tieteen avulla on luovuttu. Todellisuus on liian monimutkainen kuvattavaksi teoreettisten mallien ja säännönmukaisuuksien kautta. (esim. Raunio 2003.) Yhteiskunnan on useissa yhteyksissä todettu muuttuneen monimutkaisemmaksi ja yhä useampien julkisella sektorilla käsiteltävien asioiden kuvataan olevan luonteeltaan vaikeasti ratkottavia (esim. Anttiroiko & Haveri 2003, 139). Lisäksi kuntalaisten elämäntavat ovat yksilöllistyneet, asenteet ja arvot pirstoutuneet, mikä on johtanut huoleen siitä, miten kuntalaisten eri näkemykset tulevat otetuksi huomioon päätöksenteossa (Majoinen 2002, 42). Bäcklundin (2007, 248) mukaan yhteiskunnan vanhat rakenteet eivät enää vastaa tämän päivän tarpeita ja ne pitäisi uudistaa nykyvaatimusten mukaisesti tunnistamaan paremmin vallitseva komplementaarisuus. Ennen kaikkea tarvitaan aitoa vuorovaikutusta ja halua jakaa mielipiteitä.

Vielä toisen maailman sodan jälkeen uskottiin, että objektiivisen tutkimustiedon avulla voidaan luoda hyvä yhteiskunta (Pakarinen 2002, 79). Asiantuntijuuteen perustuvassa yhteiskunnassa kansalaisosallistumisella ei ollut sijaa ja kuntalaisesta tuli ylhäältä alaspäin suuntautuvan suunnittelun kohde. Tavallisen asukkaan tietoa ei pidetty arvokkaana. (Bäcklund 2007, 97–98.) Käytännössä yhteiskunnan suunnittelu osoittautui paljon monimutkaisemmaksi. Niinpä pyrkimyksestä täydelliseen rationaalisuuteen jouduttiin vähitellen luopumaan ja alettiin ottaa huomioon todellisuuden monimuotoisuus. Huomattiin, että monissa asioissa on lopulta kyse eri näkökulmista, jotka voivat olla keskenään ihan yhtä hyviä. (Pakarinen 2002; Häkli 2002, 112.) Häkli (2002, 114–115, 120) kuvaa muutosta siirtymisenä tiedonpolitiikkaan, jossa pätevän tiedon määrittely on keskeistä. Samanaikaisesti voidaan esittää perusteluita sekä puolesta että vastaan ja molemmat näkökulmat voivat olla yhtä perusteltuja. Oleellista muutoksessa on, että kuntalaisen asema on vaihtunut suunnittelun kohteena olemisesta osalliseksi. Tavoitteena on rakentaa enemmän julkista keskustelua eri toimijoiden välille (Koski-aho 2002, 55; Rättilä 2001, 199).

Tieto on alettu ymmärtää yhä enemmän rakentuvana prosessina, jossa uusilla ideoilla ja tiedon soveltamisella on iso merkitys. Tieto ei ole enää valmista, vaan jatkuvasti muokkautuvaa. (Staffans 2004, 49.) Muutos takaa periaatteessa asukkaille paremmat mahdollisuudet osallistua oman lähiympäristön kehittämiseen. Asukkailla ajatellaan olevan omista arkipäivän kokemuksista lähtöisin olevaa tietoa suunnittelun kohteesta, jota voidaan käyttää osana suunnittelua asiantuntijatiedon ohella. (Horelli & Kukkonen 2002, 245–246, 252.) Yksittäisten suunnittelijoiden katsotaan olevan kykenemättömiä hallitsemaan pienistä osa-alueista muodostuvaa kokonaisuutta, joten tarvitaan useampia asioita eri lähtökohdista tarkastelevia osallistujia (Bäcklund & Mäntysalo 2009, 22). Alueen asukkaiden ajatellaan tuntevan itse tilanteensa parhaiten ja erityisesti isoissa kunnissa pääsee hukkumaan paljon paikallistietoa, jos sitä käsitellään yhtenä kokonaisuutena (Bäcklund 2007, 93).

Tällaisesta asukkaana olemisesta kertyvästä tiedosta käytetään myös nimitystä kokemuksellinen tieto. Kyse on aktiivisesta omien kokemusten kautta tapahtuvasta tiedonmuodostuksesta, joka voi perustua yhtäläillä teoriaan tai fiktion. Tieto karttuu ja muokkautuu pitkällä aikavälillä. Se pitää aina sisällään kokemuksia menneestä ja nykyisestä sekä ajatuksia tulevaisuudesta. Se elää suhteessa siihen ympäristöön, johon osallistuu ja sen liittyy. Näin omassa arjessa eletystä, koetusta ja todeksi uskotusta muodostuu kokemuksellinen tieto, joka on aina kokijalle itselle todellisuutta huolimatta siitä, jakavatko muut saman oletuksen tiedosta. (Bäcklund 2007, 56–59; ks. myös Hardin 2009, 4-8.) Arjen kokemusten kautta asukkaalla ajatellaan olevan hyvät valmiudet arvioida tehtyjen suunnitelmien vaikutuksia ja käytännön toteutusta. Sen sijaan asiantuntija osaa ottaa paremmin huomioon muun muassa lain ja kustannusten vaikutukset. (Horelli & Kukkonen 2002, 252.) Kokemuksellinen tieto on niin sanottua pragmaattista tietoa, joka korostaa toiminnan merkitystä tiedon rakennuksen lähtökohtana (Staffans 2004, 56).

Vaikka tietokäsitys on jättänyt enemmän tilaa arvostuksille ja mielipiteille, asukkaiden tuottaman tiedon hyödyntämiseen liittyy useita ongelmia. Yhtenä ongelmana on argumentointi, koska tiedon relevanttius pe-

rustuu pääosin kykyyn argumentoida väite asianmukaisesti. Staffanssin (2004, 186, 198) mukaan kuulluksi tuleminen edellyttää, että osaa puhua hallinnon kieltä ja argumentoida väitteensä asianmukaista kieltä käyttäen. Lapintie (2002, 171) näkee erojen syntyvän jo lähtötilanteessa sosiaalisissa rakenteissa tuotettuna. Asukkaiden tuottama tieto leimataan usein vähempi arvoiseksi suhteessa muuhun tietoon huolimatta siitä, kuinka paljon asukkaalla todellisuudessa on tietoa tai kokemusta. Puhuminen ”kadunmiehen näkökulmasta” viittaa kevyesti perusteltuun ja maanläheiseen tietoon. Suunnittelussa tunteisiin, etiikkaan ja moraaliin pohjautuvat argumentit jäävät arvoasteikossa teknisten ja rationaalisten varjoon (Leino 2001, 49–50).

Asukkaat ja asiantuntijat pitäisi saada puhumaan yhteistä kieltä. Asiantuntijat käyttävät suunnitelman esittämiseen ammattisanastoa, joka ei välttämättä ole kansalaisille tuttua. Suunnittelijoiden tulisikin miettiä, miten asiansa esittää, jotta he tulevat ymmärretyksi. Toisaalta kansalaisen tulisi ymmärtää suunnittelijoiden tapaa esitellä vireillä olevat asiat. Tärkeää onkin, että molemmat osapuolet tulevat vastaan, jotta yhteistyöstä saadaan aidosti hyötyä. (Bäcklund 2002.) Bäcklund (2007, 245–247) havaitsi tutkimuksessaan osallistumisen lukon, eli kansalaisten ja päättäjien retoriikka ei kohtaa. Samalla ilmeni, että asiantuntijoilla on edelleen keskeinen asema sen määrittelyssä, mikä on oleellista, ja mikä epäoleellista. Kuntalaisten antamasta tiedosta pyrittiin saamaan relevanttia käyttämällä asiantuntijoita tulkkina ja erottelemaan oleellinen tieto muusta tiedosta. Vastaavaan tulokseen on tullut myös Koskiahon (2002, 51), jonka mukaan kaikilla on kyllä oikeus mieliteeseen, mutta valta pakenee kuntalaisia ja kansalaisjärjestöjä. Vanha sanonta ”tieto on valtaa” näyttäisi siis pitävän edelleen paikkansa, koska valtaa pitävillä on mahdollisuus määrittellä, mikä on kulloinkin tietämisen arvoista (esim. Staffans 2004, 46).

Bäcklundin (2007) mukaan on tärkeää, että asukkaiden tuottamaa tietoa osataan arvostaa. Sitä ei pidä arvottaa huonommaksi tai paremmaksi suhteessa muuhun tietoon. Se tulee nähdä vain erilaisena tietona, jolla on oma paikkansa suunnittelussa. Toki osallistumisessa tarvitaan riittävästi asiakohtaista tietoa, jotta voidaan tehdä päätöksiä. Sen sijaan Kettusen (2004, 35) mukaan kuntalaisten tieto on erilaista kuin ammattitieto ja näiden välinen ero tulee ymmärtää. On vaikeita asioita, joihin kuntalaiset eivät osaa ottaa kantaa. Monissa tapauksissa tuleekin kyetä ottamaan huomioon lainsäädännön asettamat vaatimukset, ja liittää ne yhteen kuntalaisten omien mieltymysten kanssa (Staffans 2002, 183, 186).

Toisena ongelmana on suunnitteluprosessin avoimuus. Perinteisesti asiat on pyritty pitämään salassa valmisteluvaiheessa, jolloin kansalaiset ovat saaneet kertoa mielipiteensä vasta liian myöhään. (Rättilä 2001, 201–202.) Usein suunnitteluvaiheessa vedotaan asian salassapitovelvollisuuteen, mutta esteenä ei ole lainsäädäntö, vaan kyse on halusta (Koskiahon 2001, 17). Yhteistyön tulisi alkaa riittävän varhaisessa vaiheessa, sillä vain harvoin osallistujat pääsevät argumentoimaan, onko muutokselle ylipäättään tarvetta. Yleensä yhteistyössä on kyse suunnitelman viimeistelystä. (Häkli 2002, 117.) Koskiahon (2002, 46) mukaan osallistumisesta voidaan kuitenkin puhua vain silloin, kun on oikeita vaihtoehtoja, joiden väliltä voidaan valita.

Keskeiseksi ongelmaksi saattaa myös muodostua, että osallistujat eivät välttämättä tiedä, millaisten vaihtoehtojen välillä päätetään. Näin ollen päätöksen tueksi on annettava riittävästi tietoa. Tiedolla on keskeinen merkitys, koska ilman sitä osallistuminen saattaa jäädä hataralle pohjalle tai pinnalliseksi. Oman haasteen osallistumisessa muodostaakin tiedottaminen. Miten välittää tietoa kuntalaisten elämästä ja toisaalta tehdyistä päätöksistä ilman, että sisältö muuttuu matkalla ilmaisukanavassa? (Bäcklund 2007, 35–36.) Moni saattaa kuitenkin olla vallitsevaan tilanteeseen tyytyväinen, mikäli vain saa riittävästi tietoa ja joissain tutkimuksissa kuntalaisten on todettu ottavan mieluummin kantaa valmiisiin päätöksiin kuin osallistuvan itse asioiden valmisteluun (Kettunen 2004, 73, 75). Lisäksi Koskiahon (2002, 53) pitää tärkeänä, että kaikki osapuolet osallistuisivat suunnitteluun. Erityisesti päättäjien olisi hyvä olla mukana verkostoissa ja suunnittelussa, jotta he tietävät millä tavalla lopputulokseen on päädytty. Muuten osallistujilta puuttuva päätösvalta saattaa johtaa tilanteeseen, jossa suunnitellaan verkostoissa, mutta varsinaiset päätökset tehdään perinteisin keinoin ottamatta huomioon tehtyjä suunnitelmia. Suunnittelu tapahtuukin liian usein kaukana todellisuudesta (Lapintie 2002, 159–160).

Kolmas ongelma asukkaiden tuottamassa tiedossa on, että sitä pidetään epäluotettavana. Asukkaiden tuottamaan tietoon on suhtauduttu epäillen muun muassa siksi, että ei tiedetä, miten laajasti se edustaa niin sanottua yleistä mielipidettä (Koskiaho 2001, 17). Pelkona on, että asukkaat ajavat ainoastaan omaa etuaan. Länsimaiseen käsitykseen osallistumisesta ei sovi pelkästään oman edun tavoittelu, vaan pitäisi ottaa laajemmin huomioon yhteinen etu. (Koskiaho 2002, 39; Kettunen 2002, 33.) On epäilty, että vahvat ja aktiiviset osallistujat saavat äänensä esiin heikkojen kustannuksella (Bäcklund 2007, 94–95). Tyypillistä on, että elämäntilanteeseen ja elinympäristöön tyytyväiset kansalaiset pysyvät vaii ja tyytymättömät päätyvät osallistumaan (Mäki-Lohiluoma ym. 1998). Toisaalta asukailta vaaditaan osallistumisessa kärsivällisyyttä. Aina ei voi saada oman mielensä mukaisia ratkaisuja. Osallistumisen päättyminen negatiiviseen lopputulokseen saattaa johtaa turhautumiseen ja haluttomuuteen jatkossa osallistua, vaikka tärkeintä pitäisi olla mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi. (Kettunen 2002.)

Viime aikoina on kuitenkin ylipäättään asetettu kyseenalaiseksi, että olisi olemassa kaikkien kuntalaisten etu. Yhteisen näkökulman sijaan osallistumisessa pitäisi tuoda esiin mielipiteiden kirjo. (Bäcklund 2007.) Vaikka suoran osallistumisen kiistaton ongelma on edustavuus, tuotettua tietoa voidaan silti pitää arvokkaana. Yksittäiset tapaukset voivat auttaa suunnittelijoita ymmärtämään paremmin. (Niemenmaa 2002, 209.) Bäcklundin (2007, 241–243) tutkimuksessa eri toimijat kokivat asukasäänten edustavan vain yhtä ääntä todellisuudesta, eikä niille myönnetty moniäänisyyden statusta. Niin sanotun alueen yleisen äänen ajaminen on näin ollen mieletön väite. Sellaista ei ole olemassa. Yksiäänisyyden sijaan pitäisi pyrkiä tuottamaan mahdollisimman moniäänistä tietoa, mikä kuvaa paremmin sitä todellisuutta, joka alueella vallitsee. Kun moniäänisyys tehdään näkyväksi, päättäjät oppivat paremmin ottamaan sen huomioon. Osallistujilta toivottiin lähinnä uusia ideoita ja mahdollisimman paljon tietoa. Lapintien (2002) kokemusten mukaan asukkaan mielipiteeltä odotetaan usein edustavuutta, sen sijaan asiantuntija voi saada mielipiteensä läpi yksin.

Asukkaiden tulevaisuuden osallistumismahdollisuuksiin suhtaudutaan kuitenkin positiivisesti. Uusien tapojen omaksuminen kestää sekä asukailta että suunnittelijoilta jonkin aikaa. Uudet sukupolvet saattavat suhtautua edeltäviä avoimemmin oman valtansa jakamiseen. Lisäksi kansalaisten koulutustason noustua yhä useammin asukas on itsekin asiantuntija. (Bäcklund ym. 2002.) Kenties tärkein muutos on kuitenkin tiedon ymmärtäminen moniäänisenä ja arvosidonnaisena, mikä jättää tilaa keskusteluille ja tulkinnoille (Bäcklund 2007; Häkli 2002; Staffans 2004). Kettusen (2004, 29, 74) mukaan epäluulot kuntalaisten osallistumisen tieltä ovat jo nyt vähitellen väistymässä. Osallistumista ei pitäisi nähdä valtapelinä, jossa toinen voittaa ja toinen häviää, sillä vallan jakamisesta hyötyvät molemmat osapuolet. Sen sijaan kyse on kaksisuuntaisesta tiedonvälityksestä, jossa kuntalaiset tarvitsevat lisää tietoa kunnallisesta valmistelusta ja päätöksenteosta ja päättäjät puolestaan tarvitsevat parempaa tietoa kuntalaisten arkipäivästä ja tarpeista.

3 Tamperealainen alueellisen osallistumisen kanava

Tässä tutkimuksessa on kohteena Tampereen kaupungin eteläisellä palvelualueella toimiva alueellisen vaikuttamisen kanava Etelä-Alvari. Etelä-Alvari on osa Tampereen kaupungin ylläpitämää Alue-Alvari -toimintaa. Tässä luvussa esitellään ensin Alvari-toimintaa yleisellä tasolla tamperelaisena osallistumiskäytäntönä, jonka jälkeen esitellään tarkemmin Etelä-Alvarin aluetta ja toimintaa.

3.1 Alue-Alvari -toiminta

Alue-Alvari on Tampereen asukkaiden vaikuttamiskanava. Kyse on Tampereen kaupungin ylläpitämästä alueellisesta yhteistyöelimestä asukaille ja kaupungille. Työryhmään voivat osallistua alueella toimivien seurojen, järjestöjen ja yhdistysten edustajat sekä alueen kehittämisestä kiinnostuneet asukkaat. Kaupunginhallitus nimittää työryhmän ja puheenjohtajan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja käytännössä kaikki halukkaat ovat päässeet mukaan toimintaan. Tilaisuudet ovat kaikille avoimia. Tampere on jaettu viiteen eri palvelualueeseen: Etelä-, Länsi-, Koillis- ja Kaakkois-Tampereeseen sekä keskusta-alueeseen. Tällä hetkellä jokaisella alueella

toimii oma työryhmä. Tosin keskusta-alueen toiminta poikkeaa muista, sillä se toimii Facebook-ryhmänä. Sen toimintaa kehitellään vuoden 2011 aikana ja toiminnan jatkosta päätetään vuoden vaihteessa. Muut ryhmät kokoontuvat tarvittaessa järjestetyissä kokouksissa, joissa käsitellään asukkaita kiinnostavista asioista. Lisäksi muutaman kerran vuodessa on suurkokouksia. Pääsääntöisesti työskentely tapahtuu eri aihealueiden mukaan jaetuissa alatyöryhmissä. (Alvari-esite 2011.)

Jokaisella työryhmällä (lukuun ottamatta Facebook-ryhmää) on oma vuorovaikutussuunnittelija, jonka tehtävänä on muun muassa koordinoita alueen toimintaa, toimia koollekutsujana ja sihteerinä. Vuorovaikutussuunnittelija on puolueeton linkki kaupungin ja asukkaiden välillä, mikä edellyttää kykyä puhua sekä hallinnon että asukkaiden kieltä. Kullekin työryhmälle valitaan jäsenistä puheenjohtaja ja mahdollisuuksien mukaan kaikille alatyöryhmille oma vastuhenkilö. Alvareilla ei ole varsinaista päätöksentekovaltaa, mutta toiminta tarjoaa mahdollisuuden ottaa osaa asioiden suunnitteluun ja siten vaikuttaa päätöksenteon valmisteluun. Jokaisella kuntalaisella on mahdollisuus tehdä aloitteita, mutta halutessaan alueen asioita voi tuoda keskusteluun ja valmisteluun myös Alue-Alvarin kautta. Lisäksi työryhmä osallistuu alueen palvelutarvekartoituksiin ja talousarvion laadintaan. Kokouksista laaditaan muistiot, jotka toimitetaan eteenpäin muun muassa liitteeksi suunnitelmiin ja lautakuntien esityslistoihin. Toiminnan kautta asukkaat saavat tietoa omaa aluetta koskevista suunnitelmista ja muista alueen asioista. (Alue-Alvari -opas 2011, 5, 10–12.)

Jokaisella alueella (ei kuitenkaan Facebook-ryhmällä) on käytössä vuosittain 5000 euron budjetti, jota voidaan käyttää muun muassa yhteisöllisten talkoiden ja tapahtumien järjestämiseen (Alvari-esite 2011). Aluerahaa voivat hakea esimerkiksi toiminnassa mukana olevat taustayhdistykset ja -ryhmät sekä alueelliset yhteistyökumppanit. Avustus myönnetään hakemusten pohjalta kerran vuodessa sellaiselle toiminnalle, joka hyödyttää mahdollisimman monia toiminta-alueella asuvia. Työryhmät tekevät ehdotuksen aluerahan käytöstä, mutta lopullisen päätöksen tekee pormestari. (Alue-Alvari -opas 2011, 13.) Aiempina vuosina rahaa on käytetty muun muassa kulttuuritapahtumien, ympäristötalkoiden ja eri ikäryhmille suunnatun toiminnan järjestämiseen (Alvari-esite 2011).

Alue-Alvareiden toimintasäännöissä työryhmien tehtävät on määritelty seuraavanlaisesti:

1. välittää alueen osapuolten näkökulmia asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon
2. välittää alueen osapuolten näkökulmia talousarvion ja kaupunkistrategian laadintaan
3. päättää ja raportoida myönnetyn aluerahan käytöstä ohjeiden mukaisesti
4. kuulla alueen asukkaita ja nostaa esille heidän tärkeinä pitämiään alueasioita
5. tehdä aloitteita tärkeinä pitämistään asioista
6. tiedottaa alueella työryhmän käsittelyssä olevista asioista ja toiminnasta
7. muut erikseen sovittavat tehtävät

(Alueellisten työryhmien toimintasääntö 2009; myös Alue-Alvari -opas 2011, 9.)

Osallisuuden muodoista Alue-Alvari -toiminta voidaan sijoittaa jonnekin osallistamisen ja valtaistamisen välimaastoon (ks. Koskiahho 2002). Osallistamisen piirteitä korostaa riippuvuus Tampereen kaupungista, jonka aloitteesta koko toiminta on käynnistetty ja jolta tulee rahoitus. Käsite kuitenkin viittaa vahvasti passiiviseen kohteeseen, joka aktivoidaan (Häikiö 2000, 22). Niinpä se sopii huonosti yhteen sen todellisuuden kanssa, että monet jäsenet ovat osallistuneet jo aiemmin aktiivisesti muun muassa yhdistystoimintaan. Tältä osin toiminnan voidaan ennemmin ajatella vahvistavan asukkaiden asemaa, eli kyse olisi valtaistamisesta. Toisaalta Anttiroiko (2003, 18–19) uskoo hyvinvointivaltion rakennuskaudella pitkälti institutionalisoituneen yhteiskunnan olevan ylipäätään kykenemätön kansalaisten omaehtoiseen osallistumiseen ilman julkisen sektorin tukea.

Alue-Alvari toiminta on osa laajempaa Tampereen kaupungissa toteutettua uudistusta, jonka tavoitteena on tarjota kuntalaisille paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Mallin suunnitteluun ovat vaikutta-

neet kuntalaisten, virkamiesten ja asiantuntijoiden mielipiteet sekä muiden suurten kaupunkien käytännöt. (Blåfield & Teittinen 2006.) Yhtenä konkreettisenä sysäyksenä kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien kehittämiseen toimi Kaikem paree Tampere -kaupunkistrategia, joka julkaistiin vuonna 2001. Siinä nostettiin esiin tarve kuntalaisten aktiivisemmasta roolista kaupungin kehittämisessä. Strategian toteuttamiseksi perustettiin 2000-luvun alkupuolella työryhmä, jonka tavoitteena oli kartoittaa eri osallistumiskäytäntöjä. Työryhmän loppuraportissa yhdeksi vaihtoehdoksi nostettiin esiin alueellisen vaikuttamisen kanava. (Tampere toimeenpanee strategiaa -työryhmän loppuraportti 2003.)

Ensimmäinen alueellinen työryhmä aloitti toimintansa vuonna 2007 Länsi-Tampereella. Onnistuneen pilottikokeilun pohjalta toimintaa päätettiin laajentaa ja siitä tehtiin pysyvää. Etelä-Alvari aloitti toimintansa vuonna 2008, Kaakkois-Alvari 2010 ja Koillis-Alvari sekä Keskikaupungin Facebook-Alvari vuonna 2011. Lisäksi malliin kuuluvat pormestarin asukasillat ja Nuoriso-Alvari. (Alue-Alvari -opas 2011, 6–7.) Alueellisen osallistumisen tavoitteeksi on asetettu kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen oman asuinalueensa palveluiden ja kaupunkiympäristön suunnitteluun. Asioiden valmistelua ja päätöksentekoa on pyritty tuomaan lähemmäksi kuntalaisia. Ajatuksena on ollut asukkaiden ja päätöksentekijöiden välisen kynnyksen madaltaminen ja vuoropuhelun lisääminen. (Blåfield & Teittinen 2006, 3.) Asukkaiden aluetieto pyritään saamaan kaupungin päätöksenteon tueksi (Alvari-esite 2011). Kuntalaisten aktiivinen osallistuminen kaupungin kehittämiseen on kirjattu myös Tampereen kaupungin uusimpaan strategiaan Tampere virtaa. (ks. Tampere virtaa -strategia).

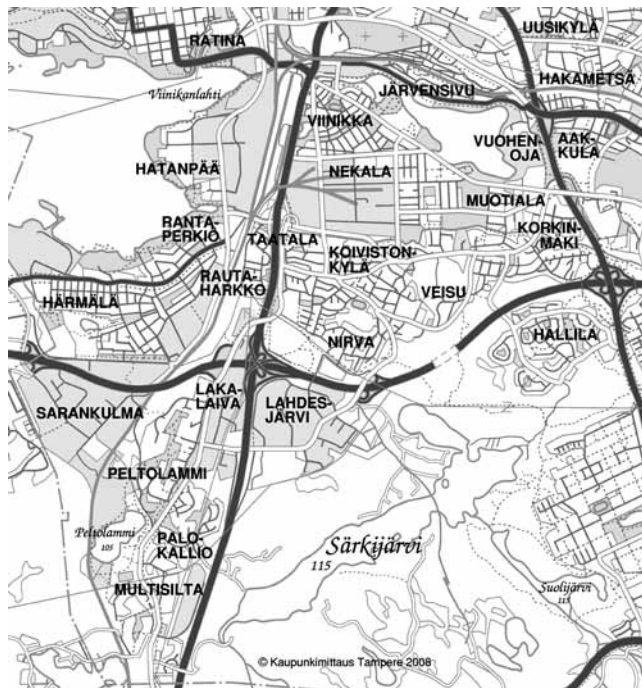
Kaudelle 2011–2012 toimintaan on nimetty yhteensä 263 jäsentä, joista naisia on 132 ja miehiä 131. Jäsenistä 147 on asukasaktiiveja ja 116 yhdistysten edustajia. Eniten asukasjäseniä on Etelä-Alvarissa (asukkaita 39 ja yhdistyksen edustajia 18) ja vähiten Länsi-Alvarissa (asukkaita 19 ja yhdistyksen edustajia 36). Osallistuminen näyttäisi houkuttelevan enemmän ikääntyneempää väestöä kuin nuoria, sillä kaikkien osallistujien keski-ikä on tällä kaudella 54 vuotta. Facebook-ryhmän 43 vuoden keski-ikä on alhaisin ja Koillis-Alvarin 60 vuotta korkein. (Alue-Alvari -opas 2011, 8.) Esimerkiksi vuonna 2007 Länsi-Alvarin 43 osallistujasta vain yksi oli alle 30-vuotias ja yli 60-vuotiaita oli 19. Vaikka jäsenistö ei edusta alueella asuvia kattavasti, katsotaan osallistumisen vapaaehtoisuuden olevan välttämätöntä eikä toimintaan voida pakottaa ketään. Siitä huolimatta erityisesti nuoria ja pienten lasten vanhempia toivotaan toimintaan lisää mukaan. Uusien jäsenten houkuttelemista arvellaan kuitenkin hankaloittavan toiminnan tuntemattomuus. (Ruoppila 2008.)

Vuonna 2009 Tampereella tehdyssä kuntalaiskyselyssä keskimäärin vain joka viides vastaaja tiesi jotain Alvari-toiminnasta. Nuorten kohdalla tilanne oli huonoin: toiminnasta oli kuullut vain noin joka kymmenes vastaaja. Alueista Länsi-Tampereella tilanne oli paras, mikä johtunee siitä, että toiminta on jatkunut siellä pisimpään. (Åback 2009, 18.) Syksyllä 2010 tehdyn kyselyn mukaan Alvari-toiminnasta oli edelleen kuullut keskimäärin vain joka viides, mutta internetissä vastanneista jo joka kolmas (Tahdotko vaikuttaa? 2010).

Vuonna 2008 Länsi-Alvarin pilottivuodesta tehty kartoitus osoitti jäsenten ja virkamiesten olevan pääosin melko tyytyväisiä toimintaan. Tosin vastaajat muistuttivat, että toiminnan vaikuttavuutta voidaan arvioida paremmin vasta pidemmällä aikavälillä. Päällisin puolin onnistuneesta pilottivuodesta huolimatta toiminnan kehittämiseksi löytyi ideoita. Jäsenet toivoivat enemmän palautetta siitä, miten heidän näkökulmansa on otettu valmistelussa huomioon. Selkeän palautekanavan puuttuminen sai jäsenet miettimään, johtaako kuuleminen käytännössä mihinkään. Lisäksi lausuntojen antaminen haki vielä muotoaan. Virkamiehet toivoivat, että pyydettäessä alueelta annettaisiin yhtenäinen lausunto hajanaisten mielipiteiden sijaan, joskin eriävien mielipiteiden liittäminen lausuntoon hyväksyttiin. Alvarilaiset itse pitivät eri näkökulmia rikkautena. (Ruoppila 2008.)

Keväällä 2011 Tampereen kaupungin internetsivuilla (www.tampere.fi) uutisoidun pienimuotoisen kyselyn tuloksien mukaan alueelliset työryhmät näyttäisivät muodostuneen tärkeäksi osaksi kaupungin päätöksentekoa. Kyselyyn vastanneista virkamiehistä noin kolmasosa koki alueelliset työryhmät työnsä kannalta tärkeäksi ja jäsenistä kolme viidesosaa oli toimintaan tyytyväisiä. Kyselyn teetti kaupungin kuntademokratiayksikkö.

Kartta I Etelä-Tampere alueena

3.2 Etelä-Alvari

Tampereen kaupunki on jaettu viiteen palvelualueeseen, joista tässä tutkimuksessa keskitytään eteläiseen osaan (kartta I). Aluejaon on tehnyt Tampereen kaupungin tilaajaryhmä ja se eroaa hieman aluetilastointiin käytetystä jaottelusta. Alue rajautuu pohjoisessa Hatanpään, Viinikan ja Järvensivun kaupunginosaan. Alueen itäraja kulkee Vuohenojassa ja Korkinmäessä Hervannan valtavyöhykän mukaisesti. Eteläisenä rajana on Tampereen läntinen ohitustie, E63 Lahdesjärven kaupunginosaan saakka. Alue ulottuu lännessä Pirkkalan kaupunginrajaan ja luoteessa Pyhäjärveen saakka. (Åback 2008.) Etelä-Alvarissa on mukana yhteensä kaksikymmentä kaupunginosaa (Alue-Alvari -opus 2011).¹

Asukkaita Etelä-Tampereella on noin 30 000 ja määrän arvellaan tulevaisuudessa pysyvän suunnilleen samalla tasolla. Asukkaiden keski-ikä on 39,8 vuotta, mikä on koko Tampereen 40 vuotta hieman matalampi. Pinta-altaan alue on noin 23 neliökilometriä. Jos laskuista jätetään pois laajat Koillis-Tampereen maaseutumaiset alueet, se vastaa noin viidesosaa koko Tampereesta. Asumisolosuhteet vaihtelevat maaseutumaisesta omakotiasumisesta kaupunkimaiseen kerrostaloasumiseen. Aukastiheys alueella on keskimäärin noin 1400 neliökilometrillä, mutta luku vaihtelee kaupunginosittain, sillä osa niistä on teollisuusalueita eikä niillä ole juurikaan pysyvää asutusta. Alueella sijaitsee viidesosa Tampereen työpaikoista, joista suurin osa (71 %) on palveluperusteisia. Ilmansaasteiden kannalta alue ei eroa muusta Tampereesta, vaikka sitä halkoo vilkasliikenteinen tieväylä. Sen sijaan liikennemelu on ajoittain voimakasta. Autoliikenteen lisäksi sitä tuottavat raideliikenne ja alueella sijaitseva lentokenttä. Vehreyttä alueelle puolestaan tuovat Peltolammin-Pärrinkosken luonnonsuojelualue, lintujen vesistönsuojeluohjelmassa mukana oleva lidesjärvi sekä muut puisto- ja ranta-alueet. (Åback 2008.)¹

Alvari-toiminta päätettiin laajentaa läntiseltä alueelta eteläiselle alueelle vuonna 2008. Valintaa perusteltiin muun muassa alueella lähiaikoina edessä olevilla laajoilla maankäyttöä ja palvelurakennetta koskevilla muutoksilla, joihin haluttiin asukkaiden mielipide. Lisäksi alueen äänestysaktiivisuus on muita alueita heikompi. (Alueellisten työryhmien toimintakertomus 2008.) Ensimmäisellä kaudella vuosina 2009–2010 työryhmä

1. Etelä-Alvarissa mukana olevat kaupunginosat ovat Hatanpää, Härmälä, Järvensivu, Koivistonkylä, Korkinmäki, Lahdesjärvi, Laka-laiva, Multisilta, Muotiala, Nekala, Nirva, Palokallio, Peltolampi, Rantaperkiö, Rautaharkko, Sarankulma, Taatala, Veisu, Viinikka ja Vuohenoja.

kommentoi ja antoi lausuntonsa muun muassa ympäristöä, lapsia ja nuoria sekä ikäihmisiä koskeviin asioihin. Parannusehdotuksia tehtiin myös toimintaan liittyviin käytäntöihin. Erityisesti palveluita ja Alvari-toimintaa koskevat ehdotukset onnistuttiin toteuttamaan, ja niissä asukkaat saivat äänensä kuuluviin. Ympäristöön liittyvissä asioista muun muassa meluntorjunnassa tehtiin parannuksia. Osa ympäristöön liittyvistä isommista asioista oli kauden loputtua vielä käsittelyssä. (Alue-Alvari -opas 2011, 14.)

Kaudeksi 2011–2012 Etelä-Alvariin on nimetty yhteensä 57 jäsentä, joista naisia on 30 ja miehiä 27. Osallistujalistojen mukaan ensimmäisellä kaudella mukana olleista jäsenistä 29 lopetti, mutta jäsenmäärä pysyi silti samana. Lopettaneista kaksi kolmesta oli osallistunut alkuvuoteen 2010 mennessä kokouksiin enintään neljä kertaa, mutta poisjääneiden joukossa oli myös toimintaan erittäin aktiivisesti osallistuneita. Kokonaan uusia jäseniä on tällä kaudella 24. Loput ovat entisiä varajäseniä, joita vielä aiemmalla kaudella nimettiin. Uusista jäsenistä suurin osa on asukasjäseniä, mutta mukana on myös yhdistysten edustajia. Osallistujien keski-ikä on 56 vuotta (Alue-Alvari -opas 2011, 8).²

4 Tutkimuksen toteutus

Osallistumista koskevia tutkimuksia on tehty viime vuosina melko paljon. Aihe on poikkitieteellinen ja sitä ovat tutkineet niin yhteiskuntatieteilijät kuin luonnontieteilijät. Etenkin yhteiskuntatieteilijät ovat kiinnittäneet huomiota passiivisiin osallistujiin ja siihen, miten heidät voitaisiin aktivoida eli aihetta on lähestytty demokratian näkökulmasta (esim. Kettunen 2004). Sen sijaan maantieteessä on keskitytty enemmän asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin kaupunkisuunnittelussa (esim. Staffans 2004; Bäcklund 2007). Tässä tutkimuksessa ääneen pääsevät aktiiviset osallistujat. Kyseessä on tapaustutkimus Tampereen kaupungin vetämästä Alvari-toiminnasta. Aihetta lähestytään osallistujien näkökulmasta. Alvari-toiminnalla on vielä lyhyt historia, joten sitä ei ole juurikaan ehditty tutkia. Tosin vuonna 2008 siitä on tehty pienimuotoinen arviointi (Ruoppila 2008), jossa kartoitettiin Länsi-Alvarin pilottivuotta ja siitä saatuja kokemuksia. Tässä tutkimuksessa keskitytään Etelä-Alvariin, joka aloitti toimintansa syksyllä 2008.

4.1 Tutkimusongelma

Koska juuri tästä kohteesta ei ole aiempaa tutkimustietoa, tutkimusongelman rajaaminen on ollut hankalaa. Mielenkiintoisia kysymyksiä on monia. Toisaalta yleisellä tasolla osallistumisesta on saatavilla laajasti teoretietoa, joten tarkoitus ei olisi ainoastaan toistaa sitä, mitä muualla on todettu. Lisäksi muiden suurien kaupunkien vastaavista osallistumiskäytännöistä on viime aikoina tehty opinnäytetyö ainakin Oulusta (Jurmu 2008). Alvari-toiminta eroaa kuitenkin jossain määrin Oulun lähidemokratiamallista. Lisäksi Oulussa kuntalaisten osallistumisella on huomattavasti pidemmät perinteet kuin Tampereella (ks. esim. Pikkala 2006; Leino 2006, 39–43), mikä muodostaa molemmille kaupungeille jo lähtökohtaisesti erilaiset toimintaympäristöt. Toisaalta kyse on tapaustutkimuksesta, joten se kertoo asukkaiden osallistumiskokemuksista ensisijaisesti juuri Etelä-Tampereella.

Tamperelaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ovat lähiaikoina tutkineet muun muassa Häikiö (2005) ja Leino (2006). Häikiön väitöskirjassa tutkittiin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kestävä kehityksen suunnitteluun. Leinon väitöskirja sen sijaan keskittyi asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin Vuoreksen kaupunginosan suunnittelussa. Molemmissa tutkimuksissa keskeisessä asemassa olivat osallistujien toimija-asemiin liittyvät valtasuhteet.

---

2. Tiedot perustuvat Tampereen kaupungin kuntademokratiayksikön julkaisemiin kausien 2009–2010 ja 2011–2012 jäsenlistoihin. Osallistumisaktiivisuus on laskettu kokousmuistioiden nimilistoista, joihin on merkitty tilaisuudessa läsnä olevat.

Tässä tutkimuksessa on tavoitteena selvittää, mitä Alvari-toiminta merkitsee osallistujille ja tuoda esiin mahdollisia kehittämistarpeita. Alun perin toisena kysymyksenä oli, millaisia vaikutuksia toiminnalla on ollut. Yhtenä mielenkiinnon kohteena olivat myös osallistujien verkostot. Tutkimuksen edetessä tutkimuskysymykset kuitenkin tarkentuivat ja kaksi viimeksi mainittu rajautuivat pois. Vasta haastattelujen jälkeen tulosten analysointivaiheessa täsmentyi, mihin tässä tutkimuksessa keskitytään, ja millaisiin kysymyksiin aineistolla voidaan vastata. Tällä hetkellä toiminnasta saatavilla oleva tieto on lähinnä hallinnossa kirjoitettujen raporttien ja tiedotteiden muodossa. Näissä teksteissä korostuu hallinnon näkökulma siitä, mitä toiminta on, tai mitä sen tulisi olla. Lisäksi Tampereen kaupungin kuntademokratiayksikkö on tehnyt muutamia kyselyjä Alvari-toimintaan osallistujille. Ehkä juuri tästä syystä ensimmäiseksi tutkimuskysymyksessä pyritään selvittämään, mitä Alvari-toiminta on juuri osallistujien näkökulmasta. Eroaako se hallinnon näkökulmasta jotenkin? Tavoitteena on selvittää, mitä toiminta osallistujalle merkitsee, mikä motivoi osallistumaan ja miten toimintaan osallistumista perustellaan. Toisaalta kiinnostavaa on myös, ovatko osallistujat asettaneet osallistumiselle tavoitteita. Koska toiminnassa on kyse nimenomaan alueellisesta osallistumisesta, yhtenä teemana on myös oman asuinalueen ja lähiympäristön merkitys osallistujalle.

Alkuun tuntui liian yksinkertaiselta esittää kysymys, mitä toiminta osallistujalle on. Tutkimuksen edetessä alkoi näyttää siltä, että kysymys ei olekaan liian yksinkertainen, vaan sopii tapaustutkimuksen luonteeseen. Sen sijaan yksi alkuperäisistä tavoitteista tutkia toiminnan vaikuttavuutta osoittautui hieman liian ennenaikaiseksi kysymykseksi, eivätkä osallistujat vielä olleet valmiita ottamaan siihen kantaa. Vastaukset olivat enemmän arvioita tai toiveita siitä, mitä Alvari-toiminta voisi tulevaisuudessa olla. Niinpä aineistosta nousi esiin myös sellaisia asioita, joita osallistujat vielä kehittäisivät. Tältä pohjalta muodostui siis toinen tutkimuskysymys eli ideat Alvari-toiminnan kehittämiseksi. Osallistujille on kertynyt jo jonkin verran kokemusta siitä, miten asioita on nyt hoidettu. Toiminnalla on kuitenkin lyhyt historia, joten toimintatavat eivät ole vielä täysin vakiintuneet ja niitä on mahdollista kehittää eteenpäin.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä Alvari-toiminta merkitsee osallistujille, eli mitä se on osallistujien näkökulmasta?
2. Miten Alvari-toimintaa voisi kehittää?

Tapaustutkimusta tehdään yleensä vähän tunnetuista aiheista tai ilmiöistä ja tavoitteena on tuoda esiin kohdetta kuvaavaa oleellista tietoa. Jotta voidaan puhua tapauksesta, täytyy kohteen olla jollainlailla erityinen ja ainutlaatuisen suhteessa muihin ilmiöihin. (Laine ym. 2007.) Kun keskitytään pelkästään yhteen tapaukseen, sitä on mahdollista tarkastella kokonaisuutena, mutta silti yksityiskohtaisesti. Se ei silti tarkoita, että jokin ilmiö voitaisiin selittää perin pohjin, etenkin kun ne ovat jatkuvassa muutoksessa. Lisäksi tapaus on aina osa ympäristöä, jonka osana sitä tulee tulkita. Näiden tulkintojen tekemiseen taas vaikuttaa tutkijan maailmankuva ja käsitykset todellisuudesta. Vaikka saadut tulokset eivät ole yleistettävissä, ne voivat auttaa ymmärtämään tiettyjä ilmiöitä myös muissa ympäristöissä. (Häikiö & Niemenmaa 2007, 45–49.)

4.2 Aineiston keruu

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen ja aineisto on kerätty haastattelemalla. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua eli kaikkien haastateltavien kanssa käytiin läpi samat ennalta suunnitellut teemat, mutta kysymyksen asettelu ei ollut tarkkaan etukäteen muotoiltu (Liite I). Teemahaastattelua voidaan luonnehtia keskustelunomaiseksi, koska kysymysten järjestystä voi muuttaa ja haastateltavan puheisiin voi reagoida esittämällä tarkennuksia. Menetelmänä teemahaastattelu soveltuu tutkimuskenttään erityisen hyvin silloin, kun tutkittavaa ilmiötä ei tarkkaan tunneta tai pystytä määrittämään. (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Toisaalta haastattelun pohjaksi valitut teemat kumpuavat usein ilmiöstä aiemmin tiedetyn pohjalta, joten jo ennen haastattelua joudutaan aina jossain määrin tekemään valintoja (Tuomi & Sarajarvi 2003, 77–78).

Tässä tutkimuksessa oleelliseksi osoittautui juuri menetelmän väljyys, koska etukäteen ei ollut selvää, mikä lopulta osoittautuu tärkeäksi ja mikä ei. Haastatteluhetkellä ei ollut tarpeen liikaa ohjata keskustelun kul-

kuu, vaan haastateltavan vapaus kertoa omista näkemyksistään johti siihen, että haastatteluissa ilmeni paljon sellaisia asioita, jota ei itse ehkä olisi osannut kysyä. Tässä tutkimuksessa täysin strukturoitu haastattelu tai kyselylomake, jossa tutkittava ilmiö pitäisi pystyä täysin hahmottamaan ennalta, jätettiin heti pois laskuista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 102–105.) Toisaalta laadullisen tutkimuksen tekoon päädyttiin sen perusteella, että Etelä-Alvari tutkimuskohteena muodostaa liian pienen joukon, jotta sitä olisi ollut mielekästä tutkia kvantitatiivisin menetelmin (Hirsjärvi ym. 2005, 168–169).

Haastattelu ajankohtana Etelä-Alvarissa oli 57 jäsentä ja 12 varajäsentä, joista tutkielmaa varten haastateltiin kahdeksan jäsentä. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena ei ole tilastollisten yleistysten tekeminen, tutkimuskohteen ymmärtämiseksi aineiston olisi hyvä olla mahdollisimman rikas (esim. Tuomi & Sarajärvi 2003, 87). Tavoitteena oli siis valita mahdollisimman erilaisia haastateltavia. Valintaperusteena pyrittiin käyttämään osallistumisaktiivisuutta ja osallistujien kiinnostuksen kohteita. Niinpä syksystä 2008 kevääseen 2010 asti järjestetyt Alvari-kokoukset jaoteltiin eri kategorioihin tilaisuuden aihealueen mukaan. Sen jälkeen taulukkoon kirjattiin kokousten pöytäkirjojen nimilistojen mukaan, miten monta kertaa kukin jäsen on mihinkin ryhmään osallistunut. Lopulta osallistujat vielä jaoteltiin kategorioihin sen mukaan, olivatko he osallistuneet aktiivisesti, jonkin verran vai vähän.

Aluksi osallistujia tavoiteltiin sähköpostilla keväällä 2010. Se ei kuitenkaan osoittautunut toimivaksi tavaksi, sillä vain kaksi mukaan kutsuttua suostui osallistumaan haastatteluun. Kolmas haastateltava löytyi niin sanotulla lumipallo-otannalla, kun yksi haastateltavista lupasi pyytää tuntemaansa jäsentä mukaan haastatteluun. Vähäinen innokkuus johtui osaltaan kenties siitä, että osallistujat kai-pasivat jo kesälomalle. Toinen syy saattoi olla, että haastattelupyynnöitä ei osoitettu riittävän henkilökohtaisesti. Osa saattoi olettaa, että kaikki ovat saaneet kutsun ja hylätä kutsun sen perusteella. Ajatellen, että kaikkia ei kuitenkaan haastatella. Haastattelupyynnötkirje lähetettiin valituille kahteen kertaan. Mikäli pyyntö ei tuottanut tulosta, asia annettiin olla, sillä eettisesti kestävä tutkimus rakentuu vapaaehtoisuuden pohjalle. Kukaan ei suoranaisesti kieltäytynyt haastattelusta, mutta reagoimattomuus tulkittiin kieltäytymiseksi.

Sen sijaan osallistuminen syksyllä 2010 järjestettyyn Alvari-tilaisuuteen osoittautui toimivammaksi. Tilaisuudessa kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta ja halukkaita pyydettiin tilaisuuden jälkeen ilmoittautumaan mukaan. Haastateltavia ilmoittautui riittävästi ja valinnanvaraa oli hieman ylikin, joten alun perin asetut kriteerit täyttyivät melko hyvin. Ainoastaan vähän osallistuneiden kategoriasta ei saatu ketään mukaan, mikä ei sinällään ole yllätys, koska pääosa haastatteluista sovittiin Alvari-tilaisuudessa. Näin ollen tässä tutkimuksessa ääneen ovat päässeet aktiivisesti ja melko aktiivisesti osallistuneet jäsenet. Sillä on luonnollisesti vaikutusta lopputulokseen. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla näkemyksiä myös vähemmän osallistuneilta. Voidaan esimerkiksi olettaa, että toimintaan osallistuminen jo sinällään viestittää siitä, että osallistuja kokee toiminnan tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Toisaalta on mahdollista, että vähän osallistuneille riittää postituslistalla oleminen, ja sitä kautta asioiden seuraaminen. Sen sijaan haastateltavat olivat osallistuneet vaihtelevasti eri aiheita käsitteleviin tilaisuuksiin.

Luokittelu pelkän kokouksissa käymisen aktiivisuuden perusteella on sinällään melko yksipuolinen. Periaatteessa on mahdollista osallistua toimintaan aktiivisesti esimerkiksi sähköpostilla käymättä kokouksissa. Vaihtelua osallistumisaktiivisuuteen saattaa tulla myös siitä, kuinka monta kokousta omasta mielenkiinnon kohteesta on järjestetty. Monesta aihealueesta kiinnostuneet osallistujat osallistuvat kokouksiin luonnollisesti enemmän kuin ne jotka ovat kiinnostuneet vain yhdestä aihealueesta. Aluksi eri alatyöryhmiin piti erikseen ilmoittautua mukaan. Sittemmin tästä järjestelystä on luovuttu ja jäsenet ovat voineet vapaasti ottaa osaa mihin tahansa kokoukseen. Tietty alatyöryhmien väliset raja-aidat ovat kuitenkin jääneet osittain elämään ja osa haastateltavista yhä luuli, että osallistua voi ainoastaan siihen ryhmään mihin on ilmoittautunut.

Haastateltavat ovat iältään 40–80 vuoden väliltä. Heistä viisi on vielä mukana työelämässä ja loput on eläkeläisiä. Haastateltavissa on hieman enemmän naisia kuin miehiä, mutta sillä ei näyttäisi olevan suurta merkitystä tutkimuksen lopputulokseen. Lähinnä sukupuolen uskottiin vaikuttavan nuorempien naisten osallistu-

miseen, sillä muutamat haastateltavat ottivat puheeksi niin sanotut ruuhkavuosia elävät perheenäidit, joilla he uskoivat olevan liian vähän aikaa osallistua aktiivisesti toimintaan. Vastaavasti miehillä ja iäkkäämmillä ihmisillä uskottiin olevan enemmän aikaa. (ks. myös Välimäki 2002, 80–82.) Niinpä sukupuolen merkitystä vähensi se, että kenelläkään haastateltavista ei ollut tutkimushetkellä pieniä lapsia, jotka olisivat oleellisesti vaikuttaneet ajankäyttöön. Kaiken kaikkiaan toimintaan osallistuu suunnilleen yhtä paljon naisia ja miehiä. Ensimmäisellä kaudella miehiä oli hieman enemmän kuin naisia, mutta nykyisellä kaudella tilanne on toisinpäin. Vuonna 2009 aktiivisesti tai jokseenkin aktiivisesti osallistuvista naisia on hieman enemmän kuin miehiä.

Alun perin tavoitteena oli haastatella noin kymmenen jäsentä, mutta vähän osallistuneiden rajautuessa tutkimuksen ulkopuolelle muodostuu lopullinen aineisto kahdeksasta haastattelusta. Haastateltavat vastasivat hyvin informatiivisesti kysymyksiin, mikä teki aineistosta tarpeeksi rikkaan ja kahdeksan haastattelua näyttäisi riittävän. Oleellista ei siis lopulta ole määrä, vaan se että aineiston pohjalta on mahdollista tehdä kestäviä tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 87–92.) Keskimäärin haastattelut kestivät tunnin verran. Jokainen haastattelu nauhoitettiin ja jälkepäin litteroitiin. Tiedostoja ei purettu sanasta sanaan, vaan riittävällä asiatarkkueudella, jotta oleellinen sisältö tuli kirjattua ylös. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138–140.) Teemahaastattelu osoittautui toimivaksi aineistonkeruumenetelmäksi, sillä se toi joustavuutta ja luontevuutta haastattelutilanteisiin antaen haastateltavalle liikkumavapautta kertoa itselleen tärkeäksi kokemistaan teemoista. Haastattelutilanteissa ilmeni, että kaikki kysymykset eivät olleet tärkeitä kaikille haastateltaville. Jos selvästi näytti siltä, että esitetty teema ei ollut haastateltavalle tärkeä, oli parempi siirtyä aiheeseen, joka tuntui mieluisammalta haastateltavalle itselleen. Muutama haastattelu päättyi hieman yllättäen haastateltavan ajan loppumiseen, jolloin muuta osallistumista koskevat kysymykset jätettiin väliin.

Ensisijaisesti haastattelut pyrittiin tekemään yliopiston ryhmätyöhuoneissa, joissa ulkopuolisten häiriötekijöiden määrä oli mahdollisimman vähäinen. Puolet haastateltavista kuitenkin toivoi haastattelun tapahtuvan itselleen paremmin sopivassa paikassa, joten kaksi haastattelua tehtiin kahvilassa, yksi haastateltavan työpaikalla ja yksi haastateltavan kotona. Lähinnä kahviloissa taustamelu oli kova, mutta toisaalta se peitti haastateltavan puheen ympärillä olevilta, joten haastateltavat pystyivät vastaamaan kysymyksiin avoimesti tarvitsematta pelätä ulkopuolisten kuuntelevan. Haastattelupaikalla ei siis näyttänyt olevan merkitystä. Sen sijaan osa haastateltavista näytti hieman jännittävän nauhurin käyttöä. Kaikki kyllä rentoutuivat haastattelun edetessä, mutta joissain tapauksissa se näytti hieman vaikuttavan vastauksiin. Varsinaisen tutkimushaastattelun päätyttyä osa saattoi esittää mielipiteitä hieman kärkkäämmin. Ne eivät varsinaisesti muuttuneet, mutta niihin tuli enemmän syvyyttä ja tunteita mukaan. Haastattelu ei siis useinkaan vastaa täysin normaalia keskustelua.

4.3 Sisällönanalyysi

Laadullisen tutkimusaineiston analysoimiseen on olemassa lukuisia erilaisia menetelmiä, jotka eroavat toisistaan sen mukaan, mistä näkökulmasta aineistoa lähestytään. Tässä tutkimuksessa haastatteluaineiston analysoimiseen päätettiin käyttää sisällönanalyysia, joka on käytetyn kielen merkitysten etsimiseen keskittyvä tekstianalyysi. (Hirsjärvi ym. 2005, 155–157.) Painopiste on kielen sisällössä, kun taas diskurssianalyyseissa keskeistä on prosessi, eli miten puhe on tuotettu (Tuomi & Sarajärvi 2003, 106; ks. myös Häikiö 2005, 65). Menetelmän käyttämiseen päädyttiin, koska se soveltuu erityisen hyvin laajojen aineistojen tiiviiseen kuvaukseen. Tarkoitus on tiivistää aineisto selkeään ja mielekkäeseen muotoon kadottamatta silti siitä mitään oleellista. Tutkimuskohteesta on tarkoitus tuoda uutta tietoa eli koota hajanaisesta aineistosta oleellinen. (Eskola & Suoranta 1998, 138; Tuomi & Sarajärvi 2003, 110.) Sisällönanalyysia voi kuitenkin rikastuttaa tuomalla esiin diskursseja, eli miten teksti on tuotettu.

Laadullinen sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen eri kategoriaan: aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriasidonnaiseen eli teoriaohjaavaan analyysiin. On kuitenkin mahdollista, että analyysin teossa joutuu rikkomaan jaottelun rajoja. Tässä tutkielmassa käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, joka tulee lähelle aineistolähtöistä analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–101.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen: aineiston pelkistämiseen, ryhmittelyyn ja teoreettisten käsitteiden luomi-

seen. *Pelkistämässä* litteroitu haastattelu pyritään pilkkomaan osiin ja etsimään tutkimustehtävään vastaavia ilmauksia. Analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus. Alkuperäinen ilmaus pyritään tiivistämään pelkistetyksi ilmaukseksi. Seuraava vaihe on aineiston *ryhmittely*, jossa pelkistetyistä ilmauksista pyritään muodostamaan alaluokkia. Samaa tarkoittavat ilmaukset yhdistetään omaksi luokakseen. Alaluokista pyritään luomaan isompia kokonaisuuksia eli puhutaan aineiston abstrahoinnista. Abstrahoinnilla tarkoitetaan *teoreettisten käsitteiden muodostamista* olennaisen ja valikoidun tiedon pohjalta. (mt. 103–113.)

Teoriaohjaava analyysi etenee pitkälti samoin periaattein. Eroa on lähinnä loppuvaiheessa, jossa ei muodostetakaan itse teoreettisia käsitteitä, vaan pyritään taivuttamaan tutkittu ilmiö jo olemassa oleviin teorioihin. Täysin aineistolähtöisen analyysin ongelmana on, että on vaikea pidättäytyä pelkästään aineiston varassa tehtyihin päätöksiin ja sulkea teorioiden luomat käsitteet ulkopuolelle. Teoriaohjaavassa valmiiden käsitteiden käyttö on sallittua, mutta analyysia voi tehdä pääosin aineiston ehdoilla. Sisällönanalyysin alalajit eroavat toisistaan käytetyn päättelylogiikan osalta. Teoriaohjaavaa luonnehditaan abduktiiviseksi, jolloin aineistolähtöisyys ja valmiit mallit vaihtelevat päättelylogiikkana. (mt.)

Keskittyminen pelkkiin samankaltaisuuksiin tai tutkijan tärkeäksi kokemiin asioihin saattaa johtaa oleellisten asioiden sivuun jäämiseen. Niinpä myös eroavaisuuksien esiin tuominen antaa aineistosta usein totuudenmukaisemman kuvan. Ongelmaksi voi muodostua myös alkuperäisen asiayhteyden katoaminen, kun aineistoa pilkkotaan pieniin osiin. (Eskola & Suoranta 1998, 139–140.) Analyysia tehtäessä tutkimuksessa onkin tarvittaessa luettu alkuperäisiä litteraatioita ja pyritty siten varmistamaan, että sisältö ei ole matkalla muutunut. Toisaalta erityisesti sisällönanalyysin ongelmana näyttäisi olevan tyytyminen pelkkään aineiston tiivistämiseen tuloksetta tuloksia lainkaan, vaikka tiivistetty kuvaus ei ole sama asia kuin tulokset (Ruusuvuori ym. 2010; Tuomi & Sarajärvi 2003, 105). Tulkintojen tekeminen ei ole yksinkertaista ja sitä voivat hankaloittaa muun muassa erot tutkijan ja haastateltavan kielenkäytössä, huonot mahdollisuudet varmistaa haastateltavilta tehtyjen tulosten oikeellisuus ja haastatteluaineiston laajuus (Eskola & Suoranta 1998, 146).

4.4 Tutkimusetiikka

Eettisesti kestävä tutkimus rakentuu monen eri tekijän varaan, joista ensisijaisin on luotettavuus (Tuomi & Sarajärvi 2003, 122). Laadullisissa tutkimuksissa luotettavuutta pyritään erityisesti lisäämään tekemällä prosessi mahdollisimman läpinäkyväksi ja keskittymällä tehtyjen valintojen perusteluihin eli tutkimuksen tulee olla validi (Hirsjärvi ym. 2005, 216–218). Osaltaan luotettavuudella voidaan tarkoittaa myös haastateltavan anonymiteetin takaamista. Kun haastateltavat voivat luottaa siihen, että yksittäistä vastaajaa ei valmiista työstä pystytä tunnistamaan, uskaltavat he todennäköisesti vastaamaan kysymyksiin totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Tässä tutkimuksessa kohteena on melko pieni joukko, minkä takia haastateltavien taustatietoja, kuten tarkkaa ikää, sukupuolta tai muita taustatietoja ei eritellä. Tutkimukseen osallistuneet on koodattu satunnaisessa järjestyksessä numeroilla 1–8. Tarvittaessa haastateltavien suoria sitaatteja on anonymisoitu poistamalla tai muokkaamalla henkilön mahdollisesti tunnistettavaksi tekeviä ilmauksia tai tietoja. Kaikki haastateltavat ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti ja heille on asianmukaisesti kerrottu, mihin aineistoa käytetään.

Toinen keskeinen asia on välttää sekoittamista tutkijan omia näkemyksiä haastateltavan näkemyksiin (Eskola & Suoranta 1998). Tutkija tulkitsee asioita aina omasta maailmankuvastaan käsin. Mitä tietoisempi on omista näkökulmistaan, sen helpompi ne on tunnistaa ja pitää erillään tutkittavasta kohteesta. Aloitellessani tutkielman tekoa Alvari-toiminta oli minulle melko vieras. Näin ollen haastateltavat saivat toimia pitkälti oppaana tutkimuskohteeseen. Tietty etäisyys tutkittavaan kohteeseen auttoi ylläpitämään uteliaisuutta ja toisaalta antoi haastateltaville mahdollisuuden kertoa, mitä toiminta merkitsee juuri heille. Vasta haastatteluiden jälkeen lähdin tarkemmin tutustumaan Alvari-toimintaan erilaisten suunnittelupöytäkirjojen kautta.

5 Aineiston analyysi

5.1 Mitä Alvari-toiminta merkitsee osallistujille?

Tässä luvussa esitellään niitä aineistosta esiin nousseita asioita, jotka kuvaavat Alvari-toiminnan merkitystä osallistujille. Ensimmäisessä aluvuussa avataan laajemmin Alvari-toimintaan osallistumisen perusteita, eli mitä toiminta on osallistujalle, mikä motivoi osallistumaan ja mitä toiminnalla on saatu aikaan. Toisessa aluvuussa siirrytään tarkastelemaan alueellisuuden merkitystä toiminnan kannalta. Siinä käsitellään erityisesti aluejaon toimivuutta. Viimeiseksi toimintaa tarkastellaan vuorovaikutteisuuden näkökulmasta, joka osoittautui yhdeksi keskeiseksi toiminnan lähtökohdaksi.

5.1.1 Perusteluja osallistumiselle

Kysyttäessä, mikä sai haastateltavan mukaan Alvari-toimintaan, kerrottiin syyksi lähinnä kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin, halukkuus ottaa osaa ja päästä vaikuttamaan. Tavoitteena on vaikuttaa pieniin arkipäiväisiin asioihin ennaltaehkäisevästi eli puuttamalla asioiden kulkuun riittävän ajoissa. Asioihin halutaan ottaa kantaa jo niiden suunnitteluvaiheessa, eikä vasta sitten, kun niistä on jo päätetty. Pääasiallisesti osallistujat pitävät Alvari-toimintaa vaikuttamiskanavana. Toivotaan, että isommalla joukolla voitaisiin saada ääni kuuluviin. Vaikuttamisen ohella toiminnan uskotaan myös lisäävän alueellista yhteisöllisyyttä.

Kaikki osallistujat kertovat, että olivat alun perin ilmoittautuneet Alvari-toimintaan pelkästä kiinnostuksesta ilman tarkempia ennakkotietoja siitä, millaisesta toiminnasta on kyse. Kolme osallistujaa oli kuullut aiemmin perustetusta Länsi-Alvarista, mutta heilläkin oli ennakkotietoa ollut vain vähän. Toiminnan käynnistyessä oli tartuttu tilaisuuteen, kun kerran tarjottiin mahdollisuus osallistua. Perustelut kertovat pikemminkin sattumanvaraisuudesta ja toimintaan oli ikään kuin ajauduttu ilman suurempaa suunnitelmaa. Koska toiminta oli osoittautunut mielekkääksi, oli päätetty jatkaa mukana.

”Vois sanoa, että lähdin kattoon, mitä toiminta on. Miten se lähtee eteenpäin. Jotain konkreettisia tuloksiakin tullu, että siinä on vähän jäänyt vaan prosessiin kiinni.” H1

Yhdistystä edustavien osallistujien mukaan ilmoittautuminen erosi hieman muista, sillä yhdistyksellä oli ollut valta päättää edustajan valitsemisesta. Pääsääntöisesti edustaja oli itse ilmoittautunut vapaaehtoiseksi mukaan lähtijäksi, kun muita halukkaita ei ollut.

Kukaan osallistujista ei pidä Alvari-toimintaan osallistumista velvollisuutena. Osallistumisen täytyy lähteä omasta halusta eikä pakosta. Vapaaehtoisuus nimetäänkin toiminnan keskeiseksi lähtökohdaksi. Tämä ilmenee erityisesti haastateltavien miettiessä, miten mukaan voitaisiin aktivoida lisää väkeä. Merkittävää on, että vaikka Alvari-toiminta suorana osallistumisena koetaan vapaaehtoiseksi, edustuksellisissa vaaleissa äänestämisen lähes kaikki mainitsevat velvollisuudekseen.³ Kolme osallistujaa vastaa kysymykseen vaaleissa äänestamisestä lyhyesti täyttävänsä sen velvollisuuden aina. Sen sijaan kolme muuta osallistujaa mainitsee suhtautuvansa epäilevästi äänestämisen vaikuttavuuteen huolimatta siitä, että kokevat sen velvollisuudeksi. Heille äänestäminen antaa ennen kaikkea oikeuden valittaa, mikäli tarvetta ilmenee. Jos ei edes yritä vaikuttaa, ei voi valittaa. Nekin, jotka suhtautuvat äänestämisen vaikuttavuuteen varauksella, kertovat kuitenkin yrittävänsä äänestää ehdokasta, joka ajaisi parhaiten omia näkemyksiä.

Osallistujat pitävät Alvari-toimintaa harrastuksena. Puhe harrastuksesta ei niinkään viittaa toiminnan vakavasti otettavuuteen, vaan enemmänkin vapaaehtoisuuteen, palkattomuuteen ja toimintaan, jota tehdään päivätyön ohella. Harrastusluontoisuus tulee ilmi osaltaan myös siinä, kuinka puhutaan ammatikseen samojen

---

3. Kahden haastateltavan kanssa äänestamisestä ei puhuttu haastateltavan ajan loputtua hieman yllättäen.

asioiden parissa kamppailevista. Viisi haastateltavaa miettiikin, miten vaikeista asioista päättäjät joutuvat välillä päättämään. Osa vielä mainitsee toiveen, että päättäjät kantaisivat viime kädessä vastuun tehdyistä päätöksistä.

Puhuttaessa Alvari-toiminnan roolista haastateltavien elämässä yhdeksi keskeiseksi teemaksi nousee ajankäyttö. Kaikkea vapaa-aikaa ei olla valmiita uhraamaan toimintaan osallistumisen nimissä. Siinä tulee myös esiin sen harrastusluontoisuus. Hieman yli puolet osallistujista on työelämässä ja loput ovat eläkeläisiä. Erityisesti työssäkäyvät kokevat, että Alvari-toimintaan osallistumista rajoittaa eniten käytettävissä oleva aika. Samoin kokee myös osa eläkeläisistä, vaikka työssäkäyvät arvioivatkin eläkeläisillä olevan enemmän aikaa osallistua. Kokousten lisäksi ei koeta löytyvän aikaa muulle osallistumiselle. Suurimmalle osalle haastateltavista osallistuminen tarkoittaaakin kokouksissa käymistä ja postituslistan seuraamista. Vaikka osallistujat itse arvioivat Alvari-toiminnan ulkopuolisen vaikuttamisen vähäiseksi, heistä kuitenkin yli puolet kertoo esimerkitapauksia, joissa he ovat vaikuttaneet yksityishenkilöinä. Tällöin on otettu suoraan yhteyttä asiasta vastaavaan virkamieheen. Tosin monilla yksityishenkilönä vaikuttaminen on tapahtunut jo ennen Alvari-toiminnan perustamista. Kenties tästä syystä Alvari-toiminnan kuvaillaan helpottaneen ja madaltaneen kynnystä osallistua.

Osallistujat kertovat Alvari-työskentelyn tapahtuvan pääsääntöisesti eri aiheiden mukaan jaetuissa alatyöryhmissä. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki ovat osallistuneet useamman kuin yhden alatyöryhmän toimintaan. Jokaisella haastateltavalla on ainakin yksi erityinen mielenkiinnon kohde, johon haluaa vaikuttaa tai jota erityisesti seuraa. Toisia vaikuttaminen on kiinnostanut aina, mutta osalle vaikuttaminen on tullut tärkeäksi vasta aikuisiällä. Kokousten lisäksi osallistujat kertovat olleensa mukana muun muassa talkoissa, erilaisissa tapahtumissa ja pormestarin asukasilloissa. Kaikki seuraavat myös postituslistalta saapuvia tiedotteita.

Kysyttäessä, onko Alvari-toiminta antanut uusia vaikutusmahdollisuuksia, kaikki osallistujat vastaavat tilanteen muuttuneen parempaan suuntaan. Arvioissa ollaan tosin vielä varovaisia. Toiminnalla on vielä lyhyet juuret, joten haastateltavat kuvailevat toimintaa muun muassa ”hyväksi” ja ”lupaavaksi aluksi” ja ”paremmaksi kuin ei mitään”. Osa kuvaa Alvari-toiminnan mukanaan tuomaa muutosta hyvin konkreettiseksi. Esimerkiksi ilman Alvari-toimintaa kaavoitusasiat pitäisi käydä katsomassa Frenckellissä tai lukea lehdestä.

”Niin mä en tiedä, kuinka moni edes niitä huomaa, tietää mennä kattomaan, mitä se koskee tai saati menee niin pitkälle, että antaa niistä jonkin mielipiteen.” H4

Toinen taas kokee, että ilman Alvaria ainoa mahdollisuus vaikuttaa, olisi valittaa eri tuomioasteisiin.

”Eikä ole niin, että päätetään tehdä näin, joku tekee siitä valituksen ja se vuoden kaks kiertää lautakunnissa hakemassa lausuntoa ja loppujen lopuksi joku hallinto-oikeus tekee päätöksen, onko se oikein tai väärin.” H1

Alvari-toiminnan siis koetaan helpottaneen osallistumista luomalla puitteet osallistumiselle ja ennen kaikkea tarjoamalla mahdollisuuden osallistua jo suunnitteluvaiheessa. Sen sijaan siihen ei osata vielä ottaa kantaa, onko toiminnalla pitkällä aikavälillä todellisia vaikutuksia. Monet uskovat toiminnassa olevan paljon potentiaalia, mutta on heistä riippumatonta, miten osallistumiseen suhtaudutaan kaupungin päässä. Osallistujat arvioivat kuitenkin jo nyt toiminnan kehittyneen siitä, mitä se oli aluksi.

Alvari-toiminta on antanut paljon uutta tietoa osallistujille. On alettu paremmin ymmärtää, miten vaikutetaan, ja missä kaupunginasioista päätetään. Erityisesti arvostetaan paikallisista asioista saatua tietoa. Toiminnan kautta on mahdollisuus saada tietoa omasta alueesta kohdennetusti, mikä avaa mahdollisuudet ottaa kantaa kulloinkin ajankohtaiseen asiaan.

”Alvarin kautta pysyy kartalla missä mennään. On selvää, että maailma muuttuu, mutta mihin suuntaan niin siihen voi vähän vaikuttaa.” H4

Lisäksi Alvarin postituslistaa (niille joilla ei ole sähköpostia tiedotteet lähetetään kirjeenä, muille sähköpos-

tilla) kehutaan hyväksi tiedottamiskanavaksi. Silloinkin, kun osallistuja ei ehdi kokoukseen, postituslistalta saa tiivistetysti tietoa käsitellyistä asioista. Toisaalta joka asiasta ei koeta tarvetta järjestää kokousta. Näissäkin tapauksissa postituslista toimii hyvänä tapana välittää tietoa osallistujille.

”Niinku informaatiokanavana toi on tosi hyvä. Tulee sähköpostia siitä, mitä on menossa missäkin ja niitä pystyy käymään läpi. Eikä kaikki välttämättä kiinnostakaan, mutta on se semmonen informaatio.” H8

Osallistujat kertovat jonkin verran karsivansa tulevaa postia. Kaikkea postia ei ole mielekästä lukea vaan voi keskittyä siihen, mikä kiinnostaa. Osallistujat arvelevat, että postituslista saattaa toimia myös vähän kokouksiin osallistuneille keskeisenä tietokanavana Etelä-Alvarin asioihin.

Alvari-toiminnan vahvuudeksi mainitaan uusi tapa hoitaa asioita keskitetysti. Erityisesti vuorovaikutussuunnittelijan roolia pidetään tärkeänä. Kaupungin ja asukkaiden välillä toimiva puolueeton koordinaattori koetaan toiminnan yhdeksi perusedellytykseksi. Tieto osapuolten välillä kulkee sujuvammin, kun on joku, joka osaa puhua sekä asukkaiden että hallinnon kieltä. Kaikki ovat yksimielisiä vuorovaikutussuunnittelijan taidosta koota hajanaisista näkökulmista yhtenäinen lausunto. Ilman sitä taitoa annettujen lausuntojen uskottaisiin jäävän kovin hajanaisiksi. Vuorovaikutussuunnittelija saa kiitosta myös kokouskäytännöistä. Tilaisuuksien sujuvuuden kannalta tarkkaa ajankäyttöä ja asiassa pysymisen vaatimusta osataan arvostaa. Etuna pidetään myös innokkuutta, jonka koetaan tarttuvan osallistujiin.

Osallistujien arvioinneista ilmenee, että erityisesti pieniin ja heti konkreettisesti näkyviin asioihin on voitu vaikuttaa.

”Minä toin siellä esiin, että se liikennejärjestely ei toimi. Niin se on korjattu! Elikkä semmonen konkreettinen, että joskus kannattaa avata suunsa. Et joskus pystyy vaikuttaa.” H1

Sen sijaan isompiin asioihin tarvitaan enemmän aikaa ja pitkäjänteisyyttä, ennen kuin niiden lopputulos näkyy. Tällaisiksi luetellaan muun muassa terveyspalvelut ja kaikki paljon rahaa vaativat asiat.

”On tiettyjä asioita, jotka vaatii pitkiä aikoja. Ei niitä päätetä nopeesti puolen vuoden sisään.” H6

Tästä syystä sitoutumista pidetään keskeisenä asiana vaikuttamisessa. Sen ei kuitenkaan katsota olevan osallistumisehto. Pitkäjänteisyydellä kuitenkin saadaan enemmän näkyviä tuloksia aikaan. Näkökulmaksi voidaan kiteyttää: Mitä enemmän on valmis sitoutumaan ja näkemään vaivaa, sitä enemmän voi saada aikaan.

Osallistujien kokemukset eivät kuitenkaan olleet pelkästään positiivisia. Toisinaan osallistujista on tuntunut siltä, että he esittävät samoja asioita uudestaan ja uudestaan ilman vaikutusta. Juuri kalliiden hyvinvointi- ja terveyspalveluiden kehittämisen koettiin olevan vaikeaa, mutta ongelmiin on törmätty myös kaavoitus- ja liikenneasioissa.

”Se niinku harmitti ja silloin mä sanoinkin, että mä lopetan koko Alvarin, ku ei tästä oo mitään hyötyä. Mutta, et eihän se siihen voi kaatua. Ei aina voi tulla kuulluksi.” H8

Vastoinkäymisistä puhuttaessa korostettiin, että kaikkeen ei voida vaikuttaa. Osallistujien mukana realistiset odotukset auttavat eteenpäin silloin, kun ei tule kuulluksi. Epäonnistumisista ei pidä lannistua, vaan sen sijaan miettiä uusia keinoja ratkaista asioita.

Kaikista toiminnan vaikutuksista ei olla yksimielisiä, vaan näkemykset ovat osin ristiriitaisia. Erityisesti vuosien 2009–2010 vaihteessa tamperelaisia paljon puhuttaneeseen kouluverkkouudistukseen vaikuttaminen jakaa mielipiteitä. Osa haastateltavista kokee, että siihen ei ole voinut vaikuttaa. Heille jäi tunne, että alkupe-
räinen suunnitelma vietiin läpi väkisin. Osa on sitä mieltä, että Alvari-toiminnalla oli vaikutusta. He ovat tyy-

tyväisiä siihen, että asukkaat saivat äänensä kuuluviin. Jotkut taas arvelevat, että suunnitelmaan on vaikutettu jossain määrin. He pitävät tapausta kompromissina, jossa kaikki saivat vähän. Kouluverkkouudistus ei koskettanut kenenkään haastateltavan elämää henkilökohtaisesti. Se näytti kuitenkin olevan tärkeä asia monelle osallistujalle.

Kaikille on kertynyt positiivisiakin kokemuksia Alvari-toiminnasta ja jokainen pystyy nimeämään asioita, joihin on pystytty vaikuttamaan. Osa haastateltavista ei tosin ole ihan varma, ovatko kaikki vaikutukset pelkästään Alvarin ansiota. Muutoinkin ilmenee, että kaikki haastateltavat eivät osaa enää eritellä eri vaikuttamiskanavia toisistaan, vaan ne limittyivät heidän elämässään ainoastaan mahdollisuuksiksi vaikuttaa. Tästä syystä Alvarilla arvellaan olevan eniten merkitystä niiden ihmisten elämässä, jotka eivät kuulu järjestöihin tai yhdistyksiin. Siitä huolimatta kaikki haastateltavat pitävät Alvari-toimintaa tarpeellisena vaikuttamiskanavana ja sen arvellaan tuoneen kaikille uusia mahdollisuuksia vaikuttaa.

”Nyt päästään vaikuttamaan. Toki rattaat pyörii omaa tahtia, että ne vaikutukset ei näy heti seuraavana päivänä. Se jää seurattavaksi.” H4

Haastateltaville on tärkeää saada äänensä kuuluviin, vaikka on vielä epävarmaa, miten vakavasti heidän mielipiteisiinsä suhtaudutaan. Tulevaisuus näyttää, mikä Alvari-toiminnan asema tulee lopulta olemaan. Tämän hetkinen tyytyväisyys näyttäisi kuitenkin olevan vahvasti sidoksissa siihen, että toiminta tulee jatkossa olemaan vaikuttavampaa.

5.1.2 Alueellisuus

Alvari-toiminta on alueellisen vaikuttamisen kanavana sidoksissa tiettyyn alueeseen. Kaikilla osallistujilla on kiinteä suhde Etelä-Tampereeseen, ja he kertovat olevansa sitoutuneita alueen pitkäjänteiseen kehittämiseen. Jokaisella osallistujalla on kerrottavanaan omanlaisensa tarina siitä, miten alueesta on tullut läheinen. Moni on asunut alueella pitkään, usein jo toisessa sukupolvessa. Alvari-toimintaa pidetäänkin hyvänä tapana vaikuttaa oman alueen asioihin. Tampereen kokoisessa kaupungissa nähdään välttämättömäksi pilkkoa käsiteltävät asiat pienempiin osiin. Isossa kaupungissa kaikkien alueiden etujen huomioon ottaminen on hankalaa, joten alueperustaista jakoa pidetään hyvänä ratkaisuna. Kultakin alueelta voidaan esittää juuri sillä alueella tärkeäksi koettuja asioita ja samalla hyödyntää paikallistuntemusta.

Vaikka Tampere on pyritty pilkkomaan pienempiin alueisiin, Etelä-Alvari on maantieteelliseltä kooltaan yhä suuri. Kaikki osallistujat kokevat sen ongelmalliseksi. Suuren alueen asioita on vaikea käsitellä, mikä näkyy siinä, että yhtä aihetta kohti jää liian vähän aikaa ja asioita joudutaan käsittelemään toisinaan melko pintapuolisesti. Toisaalta kaikki aiheet eivät kiinnosta tai kosketa jokaista osallistujaa. Tästä syystä tilaisuuksiin osallistutaan vähän sen mukaan, koskeeko aihe omaa aluetta. Kaupunginosat ovat keskenään erilaisia, joten kullakin alueella on omat hyvät ja huonot puolet. Pääsääntöisesti haastateltavat mainitsevat omasta asuinalueestaan kauimpana sijaitsevien alueiden asiat itselleen vieraimmiksi. Aluetta halkovien liikenneväylien koetaan myös jakavan aluetta omiin osiinsa.

”Ehkä toi moottoritie ja rautatie tossa on, että on niinku toi puoli ja tää puoli. Ongelmat on pikkusen erilaiset.” H8

Suuren alueen ongelmaksi nähdään myös pelko niin sanotusta Nimby-ilmiöstä (not in my backyard). Kun alueella vaikuttavat asuvat kaukana toisistaan, ovat intressit saman alueen sisällä jo erilaiset. Tällöin omaa kotia lähelle tulevat muutokset koetaan ongelmallisiksi, mutta kun mennään riittävän kauas, se ei ehkä enää kosketa itseä. Lisäksi osallistujat huomauttavat, että kaikki asuinalueet eivät ole tasaisesti edustettuna.

Vaikka osallistuminen jakaantuu osiin maantieteellisesti ja aihekohtaisesti, kokonaisuuden hahmottamista pidetään tärkeänä. Asiat täytyy osata laittaa tärkeysjärjestykseen.

”Jos ajatellaan, että joku lautakunta päättää koko Tampereen asioista niin on siinä aika iso läntti, siellä ei voi tuijottaa yksityiskohtia. Sama tulee sitten näissä isoissa Alvareissa. Täytyy jotenkin hahmottaa se kokonaisuus ja miettiä, mikä on tärkeitä. Mikä on isompi juttu ja mikä on pienempi juttu.” H4

Tosin eräs haastateltavista tunnusti ongelmaksi myös liiallisen eteläiseen alueeseen keskittymisen. Sen sijaan, että nähtäisiin, mikä tilanne on koko Tampereella, pidetään omista eduista kiinni siitä huolimatta, että tilanne saattaa muualla Tampereella olla paljon huonompi. Pari osallistujaa pohti, pitäisikö jatkossa tehdä enemmän yhteistyötä muiden alueiden kanssa. Toiminnan laajentuessa uusille alueille, osallistujat miettivät, mikä on yksittäisen alueen rooli jatkossa. Hukkuuko yhden alueen mielipide informaatiotulvaan?

Suuressa alueessa nähtiin myös hyviä puolia. Etuna on esimerkiksi monimuotoisuuden takaaminen, kun toiminnassa kohtaavat sekä omakotitaloissa että kerrostaloissa asuvat. Ison alueen perusteltiin myös taakaavan riittävän määrän osallistujia. Eräs haastateltava huomautti, että maantieteellisesti suuresta alueesta huolimatta kokouksissa käy vähän väkeä. Kaiken kaikkiaan osallistujat ovat huolestuneita siitä, että aktiivisten jäsenten joukko on niin pieni. Sen uskotaan pidemmällä aikavälillä vähentävän jopa toiminnan uskottavuutta.

”No, tietysti se vaikuttaa, että sehän on sen pienen ryhmän mielipide. Tosiaanhan se menee sähköpostilla kaikille, että siihenhän voi sitten kommentoida halutessaan. Siitä tulee loppuviimein, että kaikki tietää jo toistensa mielipiteet, ettei tuu enää uusia avauksia. Aika pianhan se jämähtää samoille urille, jos ei saada mukaan uutta verta. Meillä ei oo mielipidettä kohta mistään, ja me ollaan kaikki pian samaa mieltä, ku ollaan puhuttu niin kauan keskenään.” H8

Toiveena on saada vanhat jäsenet aktivoitumaan entistä enemmän ja tulevaisuudessa saada mukaan lisää uusia aktiivisia jäseniä.

Aluejako oli tehty jo ennen toiminnan alkua, joten siihen vaikuttamista pidetään lähtökohtaisesti poissuljettuna ajatuksena. Siitä huolimatta moni olisi ollut valmis rajaamaan aluetta pienemmäksi. Toisaalta tilanteen arvellaan olevan samankaltainen kaikilla muillakin alueilla, joten sen kanssa on vain eletävä. Kaiken kaikkiaan tunnelmaa Alvari-kokouksissa kuvaillaan olosuhteista huolimatta sopuisaksi.

”Mutta hyvin me ollaan pärjätty, ettei oo ollu mitään. Se on kai se semmonen me-henki. Että jos yhdellä on joku huono, niin kaikki tukee sitä. Jos joku jossain asuu, niin ne tietää varmasti se paikan asiat parhaiten.” H2

Suuresta alueesta huolimatta osallistujat arvioivat sovun antavan sijaa. Päätöksiä luonnehditaan kompromisseiksi, joissa jokainen saa vähän, mutta ei ihan kaikkea. Kaikesta erilaisuudesta huolimatta alueella nähdään olevan myös yhteisiä intressejä. Esimerkiksi laajemmat muutokset liikenteessä ja kaavoituksessa koskevat usein koko aluetta. Positiivisena pidetään sitä, että Alvari-toiminnan myötä alue on alkanut tulla vähitellen tutuksi. Tiedetään paremmin, mitä alueella on. Kokouksia pidetään vaihtelevasti eri puolilla Etelä-Alvarin aluetta, jolloin alue tulee samalla tutuksi. Lisäksi käsiteltävien asioiden kautta saadaan tietoa erilaisista palveluista ja tarpeista, vaikka ne eivät osallistujaa itseään koskettaisikaan.

Lähes kaikkien haastateltavien mielipide näyttäisi olevan, että asukkaiden näkemykset tulisi ottaa ensisijaisesti huomioon alueelle tehtävissä muutoksissa. Tätä argumentoitiin muun muassa sillä, että heihin muutokset vaikuttavat yleensä eniten. Erityisesti sellaisten pelkästään asukkaita koskevien muutosten tekeminen koettiin vääräksi, joita he vastustivat, mutta jotka eivät vaikuttaneet muihin. Muun muassa jotkin paikalliset liikenne- ja palveluratkaisut ihmetyttivät. Lisäksi kaavamuutoksissa, haluttaisiin saada enemmän alueella jo asuvien mielipide mukaan. Siitä huolimatta korostettiin, että kaupunkialueella ei voi vastustaa kaikkea vaan jotkin asiat on hyväksyttävä tai muutettava maalle.

5.1.3 Vuorovaikutteisuus

Alvari-toiminta kokoaa yhteen alueen kehittämistä kiinnostuneita yksittäisiä asukasaktiiveja ja yhdistysten edustajia. Mahdollisuus kohdata toisia ja päästä vuorovaikutukseen muiden kanssa koetaan keskeiseksi. Etenkin työkseen tietokoneen ääressä istuvat käyvät mielellään kokouksissa näkemässä toisia ihmisiä. Ajatus internetissä vaikuttamisesta ei houkuttele heitä pitkän työpäivän jälkeen. Kaikki pitävätkin Alvaria itselleen sopivimpana osallistumiskanavana.

Osallistujat kuvailevat kokouksia vuorovaikutteiseksi ja mielipiteitä avartaviksi. Mahdollisuus keskustella toisten kanssa saattaa avata uusia näkökulmia, joita ei ole aiemmin ottanut huomioon. Eräs osallistujista mainitsee, että kokoukset ovat hyvä paikka testata myös omia mielipiteitä. Siellä pääsee kuulemaan, onko kuukaan muu samaa mieltä. Toimintaan osallistuu eri-ikäisiä, eri elämäntilanteessa olevia ja eri asumismuodossa asuvia, jotka tuovat kaikki mielipiteensä omista lähtökohdistaan esiin. Omakoti- ja kerrostaloasujilla voi olla toisinaan erilaiset intressit, joten on tärkeää, että molempien näkökulmat huomioidaan. Samalla tavalla myös eri-ikäisillä on hieman toisistaan poikkeavia tarpeita, minkä takia toimintaan toivotaan mukaan lisää erityisesti nuorempia osallistujia ja pienten lasten vanhempia. Olisi tärkeää kuulla myös heidän tarpeista. Yhdeksi ratkaisuksi eräs osallistujista ehdotti, että iäkkäämmät osallistujat, joilla hän uskoo olevan enemmän aikaa, ottaisivat selvää lapsiperheiden tarpeista ja toisivat niitä kokouksissa esiin. Pienten lasten vanhemmilla kun ei ole riittävästi aikaa itse osallistua.

Osallistujat mieltävät itse puhuvansa oman äänen lisäksi myös laajemmin etelätamperealaisten etujen puolesta. Vaikka osallistujilla on omia mielenkiinnon kohteita, moni korostaa, että Alvareissa ei olla pelkästään oman asian takia. Haastateltaville näyttäisi olevan tärkeää ajaa asioita laajemmin, vaikka se ei koskettaisi itseä.

”Se on ehkä se suurin mahdollisuus, että on ruvennu enemmän kyseleä ihmisiltä, että mitä mieltä ollaan ja vieny sitä sitte eteenpäin. Mä oon vieny sen sitte sinne Alvariin, että tämmöstäkin on ajateltu. Että tämmönenkin asia on olemassa, semmosetkin jotka ei välttämättä oo siellä aktiivisesti tai on vähän vähemmän käyny, niin sitten niitä asioita voi viedä eteenpäin.” H8

Toimintaan vaikuttavat myös erilaiset taustayhdistykset. Kaikki kertovat olevansa mukana jossain yhdistyksessä tai järjestössä, vaikka eivät välttämättä edusta yhdistystä Alvari-toiminnassa. Taustalla olevan yhdistyksen kerrotaan tuovan mukaan Alvari-toimintaan enemmän kuin vain yhden ihmisen näkökulma.

”Meitä on 50, mutta takana se kertaantuu, kun jokaisen henkilön takana on omat sidosryhmät. Kun on näitä kaupunginosa ja omakotiasujien seuroja ja yritykset ja taloyhtiöt. Sieltä tulee aina enemmän kuin yksi henkilö sinne, kun tieto liikkuu molempiin suuntiin.” H4

Erityisesti negatiivisista päätöksistä puhuttaessa moni mainitsee, että asia ei varsinaisesti koskettanut haastateltavaa henkilökohtaisesti, mutta hän koki päätöksen silti vääräksi. Vaikka osallistujat kertovat osallistuvansa laajasti eri asioiden ajamiseen, monet ovat käytännössä pitäytyneet melko tarkasti niissä työryhmissä, jotka ovat omaa elämäntilannetta lähellä. Käytännön kokemuksen puuttuessa ei haluta sekaantua toisten asioihin.

Joissain asioissa vaikuttamisoikeuden katsottiin kuuluvan ensisijaisesti alueen asukkaille. Tällaisiksi koettiin erityisesti kaavoitus ja liikenne. Näihin osallistutaan silloin, kun ne selkeästi koskettavat itseä. Sen sijaan palveluihin liittyviin asioihin saatetaan ottaa kantaa, vaikka ne eivät olisikaan osallistujalle itselleen tärkeitä. Niitä pidetään enemmän kaikkien asiana, joskin tässäkin on nähtävissä eroja. Erityisesti lapsiperheiden asioiden katsotaan kuuluvan ainoastaan niille, joiden elämää ne sillä hetkellä koskettaa. Poikkeuksellisesti alkuvuodesta 2010 Tampereella paljon puhuttanut kouluverkko uudistus näytti koskettaneen monia haastateltavia omasta elämäntilanteesta huolimatta. Sen sijaan ikäihmisten asioihin saatetaan osallistua, vaikka ne eivät olisi itselle ajankohtaisia.

Osallistujat kertovat Alvari-kokouksissa olevan yleensä hyvä ryhmähenki ja yhteistyön sujuvan hyvin. Toisten kerrotaan käyttäytyvän asiallisesti ja osaavan ottaa huomioon erilaisia mielipiteitä. Erityisesti aktiivisia jäseniä kehuaan innostuneiksi, kokeneiksi ja osaaviksi vaikuttajiksi. Osallistujat puhuvat tietystä ”ydinporukasta” ja ”aktiivisten joukosta”, jonka varassa toiminta pitkälti pyörii. Vaikka aktiivisuudesta puhutaan positiivisesti, lähes kaikki näkevät siinä myös kääntöpuolen. Liian pieni joukko voi johtaa lopulta toiminnan umpikujaan, kun uusia näkökulmia ei enää synny. Toisaalta eräs haastateltava uskaltautuu kertomaan ulkopuolisuuden tunteesta. Hänestä toimintaan on ollut vaikea päästä sisään.

Kokouksissa kaikilla on mahdollisuus saada oma äänensä kuuluviin ja niissä on voi esittää myös eriäviä mielipiteitä. Moni osallistuja kertookin näin tehneensä. Suurin osa osallistujista kokee, että kokouksissa voi avoimesti kertoa oman mielipiteensä, vaikka se olisi erilainen kuin muilla.

”Mulla on tosiaan semmonen kokemus, että kenenkään mielipiteitä ei lähdetä ruotiin, vaan siellä saa sanoa sen oman mielipiteen vapaasti. Ei tarvi pelätä kiusaamista, naurua tai väheksyntää. Usein tulee, että jos ollaankin vaikka vastakkaista mieltä, että enpä ookaan ajatellut tota asiaa tolta kannalta.” H8

Erilaisia kannanottoja pidetään keskustelua rikastuttavina, ja siksi toimintaan toivotaan mukaan uusia ihmisiä tuomaan uusia näkökulmia. Osa haastateltavista arvelee, että hiljaisilla ihmisillä saattaa olla korkea kynnys kertoa mielipidettään kokouksissa. Eräs haastateltavista rohkenee myöntää itse joskus jättäneensä eriävän mielipiteen kertomatta. Osa uskoo, että hiljaisten voi olla helpompi kertoa omista mielipiteistä vaikka sähköpostitse kuin puhua ääneen. Toiset taas arvelevat hiljaisten mieluummin tyytyvän toisten kuunteluun ja tarvittaessa tuovan mielipiteensä julki. Työskentelytapana kokouksissa käytetään ideariihä, joissa voi esittää erilaisia näkökulmia. Pienryhmätyöskentelyn ja ideariihien uskotaan myös helpottavan hiljaisempien osallistumista. Pienryhmissä yksittäiselle osallistujalle jää enemmän tilaa ja jokaisen voi olla helpompi ottaa kantaa kuin isossa ryhmässä.

Keskustelumahdollisuus auttaa myös asioiden hahmottamisessa ja ymmärtämisessä. Osallistujat kertovat, että toisinaan sama asia voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Yhdessä voidaan yrittää selvittää, miten asia todellisuudessa on ja mahdollisesti oikaista väärinkäsityksiä.

”Mutta jos niitä meet yksin katteleen, niin eihän niistä saa mitään irti. Parempihan se on, jos se on semmosta vuorovaikutteista. Varmaan paremmin itsekkin ymmärtää, missä nyt mentiin. Jotkut ei pääse siihen mukaan, jos ei pääse siitä keskustelemaan.” H5

Erityisesti virkamiesten käyttämän kielen koetaan olevan välillä vaikeaselkoista, jolloin tulkintoja on helpompi tehdä yhdessä. Epäselvissä tilanteissa myös vuorovaikutussuunnittelijalta odotetaan tulkkausapua.

Osallistujat pitävät uutena asiana keskustelukulttuurin heräämistä. Aiemmin päätettävistä asioista ei juurikaan ole päässyt Tampereella keskustelemaan. Nyt alueen asukkaat voivat tuoda mielipiteensä jo osaksi valmisteluprosessia. Jokaisella asukkaalla uskotaan olevan tärkeää käytännön kokemusta ja tietoa, joka täytyy välittää päättäjille.

”Meillähän ei keskustella mistään asioista yleensä. Tää on nyt hyvä alku tälläsellä, jos tää nyt rupeis muuttamaan. Hommahan on vasta alkutaipaleilla, että kun tää kaupungin demokratia asia tästä kehittyy. Nythän ne on halunnut enemmän kuunnella meitä. Kai siitä jotain hyötyä on. Heidänkin kannalta on ihan järkevää, että 2000-luvulla kuunnellaan asukkaita. Silloin kun kuunnellaan, millasia lähtökohtia meidän asukkailla on elämäntilanteen, iän ja muun mukana, niin sehän on niin valtava voimavara, että totta kai se kannattaa ottaa huomioon päätöksiä tehtäessä. Sillai tulee pitkässä juoksussa järkeviä ratkaisuja.” H6

Osallistujilla on välillä tunne, että virkamiehet ja luottamushenkilöt ovat etääntyneet kauas asukkaiden

todellisuudesta, johon lisääntyvän yhteistyön toivotaan olevan ratkaisu. Toiminnan koetaan mahdollistavan aiempaa välittömämmän vuorovaikutuksen asukkaiden ja kaupungin välille. Muutamat osallistujat uskovat, että päättäjien halu ymmärtää asukkaiden todellisuutta on lisääntynyt. Yhteistyön arvellaan lopulta olevan kaikkien etu.

Osallistujat kokevat oman osallistumisensa tuottavan päättäjille sellaista käytännön tietoa, mitä asiantuntijoilla ei välttämättä ole. Tässä korostuu erityisesti Alvari-toiminnan paikallinen luonne, jossa asumisen kautta kertynyttä paikallistietoutta voidaan käyttää hyväksi.

”Paperilla se varmaan näyttää yksinkertaselta ja piirretään harpilla ympyrä. Todellisuudessa se on paljon monimutkasempaa ja me eletään todellisuudessa. Sen takia, jos jotain muutoksia mietitään, niin tuleekin kysyä mitä se vaikuttaa täällä käytännöntasolla. Toivottas, että tuotas sitä sinne esille, virkamiehille jos ne sitten kuuntelee.”
H6

Moni kertoo, että toiminnan kautta saatu tieto oman alueen asioista on lisännyt kiinnostusta osallistua entisestään. Mitä enemmän pääsee osallistumaan erilaisiin asioihin, sitä enemmän alkaa myös kiinnostua muista asioista. Samalla kun tietoisuus oman alueen asioista lisääntyy, herää kiinnostus uusista asioista kohtaan.

5.2 Miten toimintaa voisi kehittää?

Osallistujat ovat tällä hetkellä pääosin tyytyväisiä Alvari-toimintaan. Toiminta on lähtenyt lupaavasti käyntiin ja ensimmäiset kokemukset kuulluksi tulemisesta ovat lisänneet uskoa vaikuttamismahdollisuuksien lisääntymiseen. Toisaalta ensimmäiset epäonnistumisetkin on käyty lannistumatta läpi. Toiminta on melko uutta, joten osallistujat ovat vielä varovaisia arvioissaan. Tähän mennessä se on kuitenkin osallistujien mielestä kehittynyt kokoajan positiiviseen suuntaan. Tavoitteena on, kokemuksen lisääntyessä kehittää sitä entisestään.

Osallistujat ovat melko yksimielisiä siitä, miten Alvari-toimintaa pitäisi kehittää. Keskeisimmät toiveet ovat toiminnan aseman vakiinnuttaminen ja saada lisää palautetta kaupungilta. Lisäksi muutamat toivoivat lisää tietoa osallistumisen tueksi. Muina ideoina esitettiin muun muassa aluerahan korottamista ja alueen pienentämistä. Osallistujat ovat vastauksissaan harvinaisen yksimielisiä, sillä kaikki edellä mainitut ideat nousevat esiin lähestulkoon jokaisessa haastattelussa.

5.2.1 Toiminnan vakiinnuttaminen

Koska toiminta on vielä melko uutta, sen asema osana Tampereen kaupungin toimintaa ei ole osallistujien mukaan vielä vakiintunut. Osallistujat ovat huolestuneita siitä, millainen rooli toiminnalle lopulta muodostuu. Suurin huoli on kuitenkin sen jatkuvuudesta, mikä jo aiemmin konkretisoitui, kun toiminta päätettiin lakkauttaa. Osallistujat kertovat onnistuneensa vaikuttamaan siihen, että toiminnalle saatiin rahoitus järjestymään ja sitä voitiin jatkaa.

”Se oli jo viime vuonna, että toiminta loppuu. Siihen saatiin kuitenkin Alvarien taholta vaikutettua, että ei suinkaan. Nythän se alotti se Kaakkois-Alvarikin toimintansa.” H5

Sittemmin toimintaa on laajennettu myös uusille alueille. Vaikka toiminta jatkuu, haastateltavien puheista voi kuitenkin huomata, että huoli toiminnan jatkuvuudesta on säilynyt. Kaikki kertovat itse olevansa sitoutuneita olemaan mukana jatkossakin.

Osallistujat ovat myös huolissaan siitä, että osallistumiskäytäntöjä on kehitetty pelkästään sen vuoksi, että se kuuluu ajan henkeen. Moni miettii, ottavatko viranhaltijat ja luottamusmiehet toiminnan tosissaan. Vaikka he ovat itse siihen sitoutuneita, se ei yksistään riitä. Sitoutumista tarvitaan myös toisessa päässä.

”No ainakin toivetta on, että me voitais yhdessä, kun me ollaan iso alue ja edustetaan aika isoa asukasmäärää, jos se vaikuttaisi. Toisaalta tän ajan, mitä mä oon ollu mukana, mä nyt en oo ollu joka tilaisuudessa, mutta kuitenkin kaikissa mitkä on ollu lähellä sydäntä, niin tuntuu että tää on näennäisdemokratiaa. Kaupunki haluaa kyllä, että näistä asioista puhutaan tämmösissä ryhmissä, mutta sitten tuntuu, että virkamiehet ja poliitikot on ne jo suunnitellut hyvin pitkälti etukäteen kun ne tuodaan meille muka lausunnonle, mutta se ei sitten kumminkaan vaikuta.” H7

Toiveena on päästä aidosti vaikuttamaan eikä ainoastaan tulla kuulluksi ilman, että se johtaa mihinkään. Osallistujat toivovat syvempää yhteistyötä ja aitoa vuorovaikutusta päättäjien kanssa.

Keskeistä on myös toiminnalle muotoutuva rooli. Jos toiminta otetaan aidosti mukaan osaksi Tampereen kaupungin suunnittelukäytäntöjä, osallistujat uskovat että toimintaan on mielekästä osallistua myös jatkossa.

”Todenmukaisesti jääkin tulevaisuudessa pois, jos ei rupee tulee mitään oikeesti näkyvää, että oikeesti pystyy vaikuttaa tärkeisiin asioihin. Nyt aina välillä tulee sellasia positiivisia asioita, että tästä on hyötyä.” H8

Muutamat edellyttävät, että asukkaiden täytyy tulla kuulluksi ja toiminnan olla vaikuttavaa. Vain tässä tapauksessa jatkaminen tuntuu mielekkäältä. Käytännössä vaatimuksella viitattiin siihen, että myös isommissa asioissa pitäisi saada ääni kuuluviin. Ainoastaan pieniin asioihin vaikuttaminen ei pitkällä aikavälillä riitä motiivoimaan.

Toiminnan vakiintumattomasta asemasta kertoo myös sen tuntemattomuus. Osallistujat kuvailevatkin toimintaa melko tuntemattomaksi.

”Pientähän se nyt vielä on ollut. Tää on niin uusi asia tämä Alvari. Jos joku sanoo, että mä oon Alvarissa niin ihmiset kysyy, että mikäs se on. Mä koitan sitten selvittää, että se on semmosen alueellisen vaikuttamisen linkki. Vaatimaton tietysti, mutta kuitenkin. Ehkä painaa enemmän, sitten siellä tulevaisuuden suunnittelussa.” H2

Koska toimintaa ei tunneta, uusien osallistujien mukaan saaminen on hankalaa. Tulevaisuuden tavoitteeksi asetetaan toiminnan tunnetuksi tekeminen. Ratkaisuksi ehdotetaan muun muassa näkyvämpää tiedottamista toiminnasta. Uusien aktivoiminen mukaan koetaan kuitenkin vaikeaksi, kun toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista eikä ketään voi pakottaa mukaan.

5.2.2 Aktiivisempi rooli kaupungille

Toiseksi kehittämiskohteeksi aineistosta nousee palautteen saaminen annetuista lausunnoista ja aloitteista. Kaikki haastateltavat pitävät palautetta tärkeänä, mutta ainoastaan yksi haastateltavista kokee saaneensa sitä riittävästi. Joidenkin haastateltavien mukaan palautetta saadaan jo nyt, mutta sen antamisesta toivotaan aiempaa systemaattisempaa.

Osalle näyttää olevan epäselvää, minne lausunnot vuorovaikutussuunnittelijalta menevät. Osallistujat kertovat ottavansa moneen asiaan kantaa, mutta eivät ole varmoja, mitä tapahtuu sen jälkeen.

”Mutta siitä minne ne [lausunnot] menee, mulla ei oo tietoa. Eikä oo koskaan tullu puheeksi, että mihin ne lähtee sen koneelta tai pöydältä. Täytyyhän niitten johonkin mennä, mutta sanotaanko sitä sitten.” H5

Toiveena on selkeä tieto siitä, mitä lausunnoille tapahtuu, minne ne menevät luettavaksi ja mitä niille tapahtuu sen jälkeen. Tosin muutamat kertovat lausuntojen menevän lautakuntiin.

Pelkkä tieto siitä, minne lausunnot menevät, ei kuitenkaan osallistujien mukaan riitä. Sen lisäksi kaivataan palautetta annetusta lausunnon. Osallistujat ymmärtävät, että kaikkia aloitteita ei voida toteuttaa. Siitä hu-

limatta palautetta haluttaisiin jokaisesta aloitteesta. Tietämättömyyttä pidetään kaikkein ikävimpänä vaihtoehtona.

”Ehkä se on sitten, että tulee, vaikuttaako se päätöksentekoon. Ja se näkyväksi tuleminen, miten se on vaikuttanut, ja miksi se ei ole vaikuttanut päätöksentekoon. Että tulis sitä palautetta. Jos me halutaan jotain, niin kerrottaisiin, miksei sitä voida toteuttaa. Nyt se vaan vedetään listasta yli ja tulee tunne, ettei sitä kukaan ole edes lukenut. Kun taas voisi antaa palautetta siitä, miksei ole katsottu tarpeelliseksi toteuttaa. Jos jotain konkreettista toivotaan, eikä saada mitään vastinetta.” H8

Erityisesti kielteisten päätösten kohdalla kaivataan palautetta, koska silloin pitkän odottelun koetaan olevan turhauttavaa. Jos kerran heti päätetään, että asialle ei voi tehdä mitään, miksi siitä ei voisi ilmoittaa? Toiveena on, että lyhyesti kerrottaisiin, mikä oli aloitteen kohtalo ja perustelut sille. Jos esimerkiksi aloite laitetaan toteutumattomien listalle rahanpuutteen vuoksi, sitä pidetään riittävänä perusteluna. Osallistujien mukaan pahimmassa tapauksessa jännitetään pitkiäkin aikoja, tapahtuisiko jotain. Vasta aikojen päästä tullaan sitten siihen lopputulokseen, että aloite ei olekaan johtanut mihinkään. Palautteen kautta saisi ainakin varmuuden siitä, että joku todella lukee aloitteita ja ne tulevat todella nähdyksi.

Palautteen arvellaan lisäävän myös toiminnan vuorovaikutteisuutta. Toimintaan kaivataankin selkeämpää yhteistyötä kaupungin tahojen kanssa. Haastateltavat ovat tyytyväisiä siihen, että Alvari-tilaisuuksissa käy muun muassa asioiden valmisteluun osallistuvia virkamiehiä ja esimerkiksi asukasilloissa pääsee tapaamaan pormestaria, apulaispormestareita ja valtuutettuja. Vierailujen määrään ollaan sinällään tyytyväisiä, eikä niitä koettu tarvittavan enempää. Sen sijaan haastateltavat ovat kiinnostuneita siitä, mitä kokouksissa käyneet päättäjät saavat niistä irti. Haluttaisiin tietää, syntyykö tilaisuuksissa uusia ajatuksia, puhumattakaan siitä, johtivatko kokouksissa esiin nousseet ideat jonnekin. Osallistujat kertovat päättäjien kuulevan näissä tilaisuuksissa monenlaisia asioita ja joskus joku mainitseekin tarttuvansa johonkin asiaan jatkossa. Haastateltavat kuulisit mielellään, mitä vaikutuksia tilaisuuteen osallistumisella oli.

”Kyllä me varmasti ollaan ihan aidosti huolestuneita, että ymmärtääkö ne ja ottaako ne vakavasti näitä ehdotuksia. Kyllä siitä varmaan kaikki, jotka siellä käy, ovat huolestuneita.” H5

Yhteistyössä kaupungin kanssa korostetaan molemminpuolisen luottamuksen merkitystä. Osa haastateltavista nosti esiin, että toisinaan on vaikea luottaa virkamiehiin ja luottamusmiehiin. Avoimemman yhteistyön uskotaan lisäävän luottamusta. Noin puolet osallistujista ottaa esiin kokemuksen siitä, että heitä ei ymmärretä kaupungin päässä. Heiltä ikään kuin puuttuu yhteinen kieli, jolla keskustella. Vaikka asioita yritetään kertoa eteenpäin, jää silti sellainen tunne, että he eivät tulleet ymmärretyksi.

Luottamukseen suhtauduttiin kuitenkin kahdella tavalla. Toisten mukaan kaupungintoiminnan ja päätöksenteon pitäisi olla nykyistä avoimempaa. Heillä oli vanhoja kokemuksia siitä, että asioita ei ole aina päätetty täysin virallisen kaavan mukaan. Näiden kokemusten pohjalta luottamus oli kadonnut, jonka palauttamiseksi kaiken päätöksenteon toivottiin olevan mahdollisimman läpinäkyvää. Virkamiesten lisääntyneeseen valtaan suhtauduttiin myös epäilevästi, sillä heillä ei ole poliittista vastuuta. Toinen tapa suhtautua luottamukseen oli, että osallistujilla ei ole muuta mahdollisuutta kuin luottaa asioista päättäviin tahoihin.

Osin luottamuksen, mutta myös muun yhteistyön sujumisen kannalta oleelliseksi koettiin, että asukkaat saavat kaupungin toiminnasta riittävästi tietoa. Niinpä muun muassa tiedottamisessa nähtiin parantamisen varaa. Vaikka Alvarien omaa postituslistaa kehuttiin hyväksi tavaksi saada tietoa keskitetysti omasta alueesta, puolet haastateltavista kaipasi parannuksia muuhun osallistumista tukevaan tiedonsaantiin. Ensisijaisesti Tampereen kaupungin internetsivuihin toivottiin parannuksia. Osallistujien mielestä vastuu tiedottamisesta on ensisijaisesti kaupungilla. Tällä hetkellä osallistujat kokevat tiedonetsinnän kaupungin internetsivustolta hankalaksi.

”Sinänsä tää tiedottaminen pitäis tulla enemmän kaupungin toiminnasta. Ei niin, että sä ite etit, vaan se tieto tulis sulle. Että sen faktatiedon sais jotenkin ilman hankaluuksia.” H8

Moitteita annetaan muun muassa sivujen loogisuudesta ja sivustoa käyttäneet kuvailevat nopeasti eksyneensä linkkiviidakkoon. Eräs haastateltava ehdottaa, että tieto olisi kaupungin internetsivuilla asuinalueittain linkitettyä. Näin omaa aluetta koskevan tiedon saisi helposti.

”Se tietohan voisi olla yhdessä paikassa, mutta sen vois linkittää kaupunginosittain. Kun klikkaa yhdestä kohtaa niin saisi koko kaupunginosan tiedot yhdestä kohtaa.” H4

Osallistujat myöntävät, että tietoa on kyllä saatavilla, mutta se on niin hajalleen, että sen löytäminen on vaikeaa. Kehuja tulee siitä, että asiakirjat ovat internetissä kaikkien saatavilla.

Suurin osa seuraa paikallisia asioita muun muassa sanomalehtien kautta. Osallistujat kokevat kuitenkin ongelmaksi sen, että sanomalehtien ja ylipäättään median tiedottaminen on liian väritettyä kyetäkseen välittämään niin sanottua faktatietoa. Moitteita tulee siitä, että paikallisia asioita käsitellään sanomalehdissä vähän. Sen sijaan internetsivuja mojitetaan niiden huonosta käytettävyydestä. Toisaalta internet on toisille tietokanavana kokonaan pois suljettu, koska ei ole välineitä eikä edes taitoa käyttää sitä. Suurimman haasteen muodostaa niiden osallistujien tiedontarpeeseen vastaaminen, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää internetiä. Sen sijaan kaikki tietokonetta käyttävät toivovat, että tieto olisi tarvittaessa helposti löydettävissä verkosta.

Osallistujat eivät tällä hetkellä seuraa mielestään riittävästi paikallista päätöksentekoa. Esimerkiksi pöytäkirjoihin tutustuneet haastateltavat arvioivat, että niiden ja muiden asiakirjojen lukemiseen kuluisi kohtuuttomasti aikaa. Osa myös epäilee, ymmärtäisikö niistä mitään, vaikka niitä lukisikin. Siihen oltiin kuitenkin tyytyväisiä, että ne olivat internetissä kaikkien saatavilla tarvittaessa. Tiedottamisessa pidetään tärkeänä sellaisen kielen käyttämistä, jota kaikki ymmärtävät. Erityisesti kirjoitetun tekstin ymmärtäminen saattaa olla vaikeaa. Siihen toivottiin kiinnitettävän erityisesti huomiota.

Vaivattomuus ja nopeus ovat tiedonsaannissa selkeästi tärkeää. Osallistujat kokevat, että tiedonetsintään ei ole kohtuuttomasti aikaa käytettävissä. Jälleen etenkin työssäkäyvät osallistujat mainitsevat aikapulan suurimmaksi syyksi olla seuraamatta enempää paikallisia asioita ja päätöksentekoa. Toisaalta tiedonetsintään pätee sama kuin osallistumiseen yleensä, että työkseen tietokonetta käyttävät eivät mielellään vapaa-ajalla enää halua istua pitkiä aikoja koneen ääressä. Mikäli keskeinen tieto olisi tiiviissä ja helposti ymmärrettävässä muodossa saatavilla, sitä tulisi helpommin seurattua. Moni mainitsee seuraavansa tarkemmin juuri niitä asioita, joihin he ovat ottaneet kantaa.

6 Tulosten yhteenveto ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä Alvari-toiminta merkitsee osallistujille ja tuoda esiin mahdollisia kehittämistarpeita. Aineiston pohjalta oli tarkoitus myös pystyä vastaamaan siihen, mikä motivoi osallistujia, miten osallistumista perustellaan ja ovatko he asettaneet toiminnalle tavoitteita. Yksinkertaisimmillaan kaikkiin kolmeen edellä mainittuun kysymykseen näyttäisi olevan vastaus: mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Toki toiminta on myös yhdessä tekemistä, talkoita ja tapahtumia, mutta ennen kaikkea kyse on vaikuttamiskanavasta.

6.1 Mitä Alvari-toiminta on?

Aineiston pohjalta syntyi vaikutelma, että osallistujien näkemys Alvari-toiminnasta on suurin piirtein sama kuin hallinnossa. Sitä pidetään alueellisena vaikuttamiskanavana, jonka ensisijainen tehtävä on tuoda alueen asukkaiden mielipiteet ja aluetieto kaupungin päätöksenteon tueksi. Aluetiedon tulkitaan tässä yhteydessä

tarkoittavan samaa kuin kokemuksellinen tieto (Bäcklund 2007, 56–59). Osallistumisoikeuden tuo ensisijaisesti asukkuus ja sen kautta syntyneet kokemukset. Näin ollen alueen asukkaiden mielipiteen tulisi heistä painaa suunnittelussa enemmän kuin muiden tahojen, sillä päätösten uskotaan ennen kaikkea vaikuttavan heidän elämäänsä (ks. Bäcklund 2002, 142). Aluetiedon lisäksi osallistujilla on myös esimerkiksi palveluiden käytöstä saatuja kokemuksia, joita halutaan välittää päättäjille. Tähän mennessä toiminnalla on onnistuttu vaikuttamaan lähinnä pieniin asioihin, mutta jatkossa sille toivotaan suurempaa roolia.

Toiminnan vapaaehtoisuus, harrastusluontoisuus ja poliittinen sitoutumattomuus ovat piirteitä, jotka viittaavat kansalaisyhteiskuntaan (Sutela 2001, 99). Perinteiseen kansalaisyhteiskuntäkäsitykseen verrattuna toiminta eroaa kuitenkin siinä, että se ei muodostu julkisen sektorin ulkopuolelle vaan sen osaksi (vrt. Rättilä 2001). Riippuvuus Tampereen kaupungista korostaa enemmän osallisuuden valtaistavaa merkitystä kuin esimerkiksi omaehtoista osallistumista (Koskiaho 2002, 37). Vaikka kaikki tähän tutkimukseen valikoituneet arvioivat itse olevansa sitoutuneita alueen kehittämiseen, sitä ei kuitenkaan edellytetä osallistujilta. Käsiteltäviin asioihin voi osallistua tapauskohtaisesti sen mukaan, mikä kiinnostaa. Etelä-Alvari näyttäytyikin hajanaisena alueena, joka kerää toimijat yhteen, mutta ei muodosta yhteisöä. Siihen kaupunginosat ovat liian erilaisia ja niitä on liikaa. (Sassi 2003, 35–37.) Yhdessä tekemiseen ja erilaisiin alueellisiin tapahtumiin suhtaudutaan kuitenkin positiivisesti ja niillä arvellaan olevan keskeinen merkitys yhteishengen luomisessa. Yhdelle haastateltavista niiden merkitys on jopa vaikuttamismahdollisuutta hieman suurempi.

Vaikka kyse on suorasta osallistumisesta, sillä pyritään vain täydentämään edustuksellista demokratiaa, jonka piirissä lopullinen päätävältä asioista on säilynyt. Haastateltavat eivät näyttäisi edes kaipaavan päätöksentekovaltaa. Vaikuttamisen mittariksi riittää, että tehdyissä päätöksissä on otettu huomioon annetut lausunnot. Kenties tästä syystä palautteenannolla on suuri merkitys. Aiemmissä tutkimuksissa todettu suoran osallistumisen aktivoiva vaikutus näkyi myös tässä aineistossa. (ks. esim. Kettunen 2004.) Muun muassa kiinnostuksen paikallisia asioita kohtaan koettiin lisääntyneen. Vaikka Etelä-Alvarin toiminnan aloittamista perusteltiin aikanaan muuta kaupunkia matalammalla äänestysprosentilla (Alueellisten työryhmien toimintakertomus 2008), tästä aineistosta ei vaalikäyttäytymisessä voi havaita muutosta. Itse asiassa Alvariin mukaan lähteneistä suurin osa näyttäisi olevan jo entuudestaan aktiivisia. Mahdollisten passiivisten kuntalaisten mukaan saamista ei ainakaan tässä havaittu.

Alvarin ajatellaan hieman ristiriitaisesti yhtä aikaa mahdollistavan sekä alueellisen moniäänisyyden esiin tuominen että yleisen edun ajaminen. Vaikka yleinen suhtautuminen eriäviin mielipiteisiin oli positiivinen, vastauksissa esiintyi pientä ristiriitaisuutta. Tiedettiin, että osallistujilla on keskenään erilaisia näkökulmia, mutta monet kertoivat silti itse ajavansa toiminnassa omaa asiaansa laajemmin alueen yleistä etua. Yleisen edun taas voidaan nähdä tarkoittavan ainakin joiltain osin yhteisesti jaettava mielipidettä. Monet kertoivat kuuntelevansa myös muita alueella asuvia, mutta eivät maininneet, ottavatko he ulkopuolisten esittämät näkökulmat tilaisuuksissa esiin siinäkin tapauksessa, että ne eivät tue osallistujan omaa näkemystä. Hyvän kuvan siitä, miten eri tavalla osallistujat tulkitsevat toimintaa, antaa kolme eriävää näkemystä siitä, miten kouluverkkouudistukseen oli onnistuttu vaikuttamaan. Jokainen siis lopulta tulkitsee asioita omista lähtökohdistaan käsin. Laajemman edun ajamista voidaan kuitenkin lähtökohtaisesti pitää hyvänä (Koskiaho 2002, 38), sillä se viittaa myös muiden kuin oman edun tavoitteluun. Se ei silti saa johtaa moniäänisyyden unohtumiseen. Usein edustavuuden vaatimus tulee ulkopuolelta, esimerkiksi kaupungilta. (Bäcklund 2007, 242.) Osallistujat arvelevat, että isona ja yksimielisenä ryhmänä voi saada paremmin äänensä kuuluviin kuin hajanaisia mielipiteitä esittämällä.

Vuorovaikutteiset kokoukset tekevät Alvari-toiminnasta juuri haastateltaville sopivimman tavan ottaa osaa. Asukkaiden tieto rakentuu yhteisissä keskusteluissa, joissa eri näkökulmat muokkautuvat ja usein laajentuvat. Ryhmän sisällä kuvataan syntyvän sosiaalista pääomaa, kun mielipiteistä ollaan valmiita keskustelemaan. Lisäksi kokeneemmat toimijat jakavat omaa tietoaan vähemmän osallistuneille. On kuitenkin mahdollista, että toisten kokemus johtaa vähemmän kokeneet vähättelemään omia taitojaan. Selkein viittaus tähän oli yksittäisen haastateltavan pelko tuoda eriävä mielipide esiin. Viitteitä tähän suuntaan antoivat myös ne, jotka puhuivat aktiivisesta ydinporukasta, mutta sijoittivat sitten itsensä sen ulkopuolelle. Suurin osa tulkitsi silti tämän

ryhmän olemassaolon hyväksi asiaksi. Myös Häikiön (2005, 250) tutkimuksen mukaan kokeneet osallistujat voivat omalla toiminnallaan avata osallistumismahdollisuuksia muille.

6.2 Kehittämistoiveita

Alvari-esitteessä (2011) toimintaa kuvataan asukkaiden ja kaupungin yhteistyöelimeksi. Tätä väitettä on aineiston pohjalta syytä tarkastella kriittisesti. Haastateltavat kyllä kertovat, että kaupungissa on siirrytty kohti keskustelelevampaa kulttuuria. Lisäksi he uskovat, että heitä kuullaan (joskin moni mietti, tulevatko silti kuulluksi). Suoraan kysyttäessä he vastaavat olevansa tyytyväisiä myös vierailevien virkamiesten määrään. Samalla he kuitenkin puhuvat siitä, että kaupungin edustamat tahot eivät ymmärrä heitä. Ongelmia kerrotaan ilmenevän erityisesti yhteisen kielen löytämisessä, joten mietitään, ymmärtävätkö osapuolet todella toisiaan. Niinpä myös palautetarpeen voidaan ainakin tulkita viittaavan siihen, että todellisuudessa kaivataan enemmän yhteistyötä. Kenties virkamiehiä ei haluta pitämään enempää esittelyjä, vaan enemmän osallistumaan yhteisiin keskusteluihin.

Alvari on osa Tampereen kaupungin organisaatiota, mutta se näyttäisi muodostavan erillisen asukasyksikön sen sijaan, että olisi eri toimijoiden kohtaamispaikka. Ehkä hieman karrikoiden syntynyt mielikuva voidaan ilmaista myös näin: asukkaat valmistelevat oman mielipiteensä ja lähettävät sen liitteiksi jonnekin tietämättä varsinaisesti minne. Kun osapuolet eivät keskustele esitetystä mielipiteestä, asukkaat eivät tiedä, miten se otettiin vastaan. Alvarin on tarkoitus olla yhteistyöelin, mutta kohtaavatko toimijat riittävästi toisiaan. On kuitenkin mahdollista, että pieni aineisto voi myös vääristää kuvaa todellisesta tilanteesta. Vastaavia tulkintoja eri toimijoiden välisestä yhteistyöstä on tehty kuitenkin muissakin tutkimuksissa (esim. Bäcklund 2007). Lisäksi Oulun lähidemokratiaa opinnäytetyössään tutkinut Jurmu (2008) päätyi samankaltaisiin johtopäätöksiin ja myös siellä asukkaat näyttivät kaipaavan syvempää yhteistyötä kaupungin kanssa. Näin oli siitä huolimatta, että Oulua on pidetty osallistumisen edelläkävijänä ja mallia on kehitetty jo vuodesta 1985 asti (Pikkala 2006, 39).

Alun perin Tampereen alueellisen mallin suunnitteluvaiheessa asukkaat toivoivat, että työryhmän toimintaan osallistuisi virkamies, tästä ideasta kuitenkin päätettiin lopullisessa mallissa luopua. Virkamiehen rooli olisi ollut toimia alueen edunvalvojana ja samalla lisätä toiminnan uskottavuutta. (Blåfield & Teittinen 2006, 11.) Aiempaa tiiviimpi yhteistyö vaatisi erityisesti virkamiehiltä valmiuksia uusien toimintatapojen omaksumiseen (Koskiahon 2002, 53), mutta se voisi lisätä toiminnan vaikuttavuutta ja toimijoiden välistä luottamusta. Nykyisellään yhteistyöelimen Alvarista kuitenkin tekee se, että kaikki osapuolet ajavat lopulta alueen parasta eivätkä kilpaile keskenään. Edellä kuvatussa kiteytyy se, miten Alvari-toimintaa voisi kehittää palautteen ja yhteistyön osalta.

Toinen kehittämisidea koski Alvarien aseman vakiinnuttamista, eli halutaan varmuus jatkuvuudesta. Huoli toiminnan loppumisesta kumpuaa osaltaan aiemmasta lopetuspäätöksestä, ennen kuin siitä päätettiin tehdä pysyvää. On kuitenkin mahdollista, että huolta lisää asukkaiden kokemus siitä, että kaupunki on mukana vain muodollisesti. Se, että kaupunki voi halutessaan yksipuolisesti lopettaa koko toiminnan, kuvaa toimijoiden välistä epäsuhtaa, mutta myös korostaa osallistujien riippuvuutta kaupungista. Alun perin Alue-Alvari -toiminta on kuitenkin suunniteltu jatkuvaksi, eikä projektiluontoiseksi (Pikkala 2006, 39).

6.3 Tutkimuksen toteutuksen arviointia

Tässä tutkimuksessa asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin suhtauduttiin lähtökohtaisesti positiivisena asiana. Asukkailla ajatellaan olevan sellaista kokemuksellista tietoa, jota paikallisessa hallinnassa voidaan käyttää hyväksi. Suora osallistuminen nähdään demokratiaa tukeväksi, mutta sillä on myös kansalaisyhteiskuntaa vahvistava vaikutus, mikäli asukkaat aktivoituvat aiempaa enemmän osallistumaan yhteisten asioiden hoitamiseen. Tutkimuksen tarkoitus ei siis ole ollut asettaa kyseenalaiseksi osallistumisen mielekkyyttä, vaan ainoastaan tarkastella Etelä-Alvaria osallistujien näkökulmasta. Näin ollen tutkimustulokset ovat

haastateltavien näkemyksiä eivätkä tutkijan. Tosin siitä huolimatta tutkimus rakentuu aina tutkijan tekemien valintojen pohjalle, joten esimerkiksi haastattelukysymyksillä ja tulosten tulkinnassa käytetyillä teorioilla on väistämättä oma merkityksensä tehtyihin tulkintoihin.

Yksi tutkimuksen teon kriittinen vaihe on aineiston keräys. Haastattelutilanteet ovat ainutlaatuisia hetkiä, joihin ei enää jälkeensä voi palata. Ennen kuin ryhdyin haastattelemaan osallistujia, sain minua kokeneemilta haastatteliijoilta käytännön vinkkejä siitä, miten asioita kannattaa kysyä. Nämä neuvot osoittautuivat arvokkaiksi. Opin pyytämään esimerkkejä ja tarkennuksia, sillä juuri näiden kautta haastateltavat muistivat uusia asioita. Haastattelurunkoon (Liite I) toiminnan merkitystä kuvaaviksi teemoiksi valittiin muun muassa aktiivisuus, sitoutuneisuus ja oman alueen merkitys. Tulosten kannalta oleelliseksi muodostuivat lopussa olevat avoimet kysymykset, joissa haastateltava sai vapaasti kertoa toiminnasta. Kehittämisehdotukset annettiin pääosin viimeisen kysymyksen yhteydessä, mutta niitä kerrottiin myös muiden vastausten yhteydessä.

Vaikka tutkimusaineistona ja analyysin pohjana ovat vain haastattelut, tehtyihin tulkintoihin vaikuttavat usein tiedostamatta myös nauhurille tallentumattomat tilanteet. Joidenkin osallistujien kanssa keskustelin vielä haastattelun jälkeen vapaamuotoisesti Alvari-toiminnasta. Näissä tilanteissa mielipide pysyi pääsääntöisesti samana, mutta siihen tuli hieman enemmän tunnetta kuin varsinaisessa haastattelussa. Sama toistui myös Alvari-kokouksessa, jossa toiminnasta tehdyt huomiot näyttivät olevan joiltain osin terävämpiä kuin mitä haastattelutilanteissa esitetyt. Haastatteluissa negatiiviset asiat tulivat usein esiin haastateltavan uppouudessa kertomaan esimerkkejä. Niinpä tulkitsin sen niin, että he olivat ensisijaisesti tyytyväisiä saadessaan osallistua, mutta siitä huolimatta toiminnassa nähtiin vielä parantamisen varaa. Usein haastattelun loppupuolella alkoi tulla enemmän esiin myös kehittämisideoita. Haastattelun viimeiseen kysymykseen vastattiinkin usein aloittamalla tähän tyyliin: ”Ehkä sittenkin voisi olla enemmän...”. Tosin poikkeuksiakin mahtui mukaan ja heille tutkija edusti mahdollisuutta muuttaa asioita paremmaksi. Aineiston täydennykseksi olisi ollut mielenkiintoista tehdä ryhmähaastattelu ja verrata siinä ilmi tulevia asioita yksilöhaastatteluiden tuloksiin. Yksilöhaastatteluissa on aina se mahdollisuus, että kaikki tärkeät asiat eivät tule mieleen. Lisäksi ryhmähaastattelussa mielipiteistä on mahdollista keskustella ja toiset voivat heti ottaa kantaa esitettyihin asioihin. Tällaisen tekemiseen ei kuitenkaan olisi ollut aikaa ja sen toteuttaminen yksin olisi ollut melko mahdotonta.

Tulokset voidaan nähdä vain pienen aktiivisen osallistujajoukon näkemyksinä Etelä-Alvarista. Mukaan olisi ollut erittäin mielenkiintoista saada myös sellaisia jäseniä, jotka eivät syystä tai toisesta ole osallistuneet toimintaan. Aineiston pohjalta tehdyt tulkinnat voivat kuitenkin toimia hyvänä keskustelupohjana jokaisella Alvari-alueella. Lisäksi ne voivat auttaa ymmärtämään osallistumista laajemmin ilmiönä. Uusien työryhmien perustaminen on lisännyt alueiden jäsenmäärän riittävän suureksi, joten toimintaa voi olla jatkossa mahdollista tutkia myös kvantitatiivisin menetelmin. Siinä tapauksessa tässä saatuja tuloksia voi käyttää avuksi kyselylomakkeen laatimisessa. Jatkossa mielenkiintoinen tutkimuskohde voisi olla myös muista työryhmistä poikkeava Keskikaupungin Facebook-Alvari.

Lähteet

Anttiroiko, Ari-Veikko (2003) Kansalaisten osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Bäcklund, Pia (toim.): Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Anttiroiko, Ari-Veikko (1998) Tietoyhteiskunta ja kunnallinen demokratia. Makroteoreettisia näkökulmia informaationaalisen yhteiskunnan demokratian ehtoihin. Hallinnon tutkimus 3/1998. s. 192–210.

Anttiroiko, Ari-Veikko & Haveri, Arto (2003) Kuntien toiminta- ja hallintatavat. Teoksessa: Antti-roiko Ari-Veikko, Haveri Arto, Karhu Veli, Rynnänen Aimo & Siitonen Pentti (toim.) Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet. Tampereen yliopisto, Kunnallistieteiden laitos. Tampere: Tampere university press. s. 137–216.

- Bäcklund, Pia (2007) *Tietämisen politiikka. Kokemuksellinen tieto kunnan hallinnassa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bäcklund, Pia (2002) *Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet*. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 141–157.
- Bäcklund, Pia & Mäntyselkä, Raine (2009) *Yhdyskuntasuunnittelun teorioiden kehitys ja asukkaiden osallistumisen tarkoitus*. *Terra* 121: 1. s. 19–31.
- Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Schulman Harry (toim.) (2002) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Borg, Sami (2005) *Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikuttaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey 2002*. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisuja 3/2005.
- Coleman, James S. (1988) *Social Capital in Creation of Human Capital*. *American Journal of Sociology* 94, 94–120.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hardin, Russell (2009) *How Do You Know? The Economics of Ordinary Knowledge*. Princeton: Princeton university press.
- Harisalo, Risto & Miettinen, Ensio (1996) *Vastuuyhteiskunnan peruslait. Tutkimusmatka ihmisen yhteiskuntaan*. Tampere: Gummerus 2. painos.
- Hautamäki, Antti (2005) *Politiikan paluu*. Teoksessa: Hautamäki Antti, Lehtonen Tommi, Sihvola Juha, Tuomi Ilkka, Vaaranen Heli, Veijola Soile. *Yhteisöllisyyden paluu*. Helsinki: Gaudeamus. s. 31–59.
- Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula (2005) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi. I I. painos.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Horelli, Liisa & Kukkonen, Heikki (2002) *Osallistuminen, ympäristö ja vuoropuhelu*. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 243–259.
- Häikiö, Liisa (2005) *Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävän kehityksen suunnittelusta Tampereella*. Tampere: Tampere university press.
- Häikiö, Liisa (2000) *Osallisuus kylässä. Herrojen herkkua vai jokapäiväistä leipää*. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. *Asumisen ja ympäristön tutkimuksen yksikkö. Civil Society Papers* 3.
- Häikiö, Liisa & Niemenmaa, Vivi (2007) *Valinnan paikat*. Teoksessa: Laine Markus, Bamberg Jarkko, Jokinen Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus. s. 41–56.
- Häkli, Jouni (2002) *Kansalaisosallistumisen ja kaupunkisuunnittelun tiedonpolitiikka*. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 110–124.
- Jurmu, Liisa (2008) *Kuntalaisten suorien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kytkeytyminen edustukselliseen järjestelmään Oulussa. Pro gradu -tutkielma*. Tampereen yliopisto.
- Kananoja, Aulikki & Niiranen, Vuokko (2008) *Kansalaisyhteiskunta kunnallisen sosiaalipolitiikan osana*. Teoksessa: Kananoja, Aulikki, Niiranen, Vuokko & Jokiranta, Harri *Kunnallinen sosiaalipolitiikka. Osallisuutta ja vastuuta*. Jyväskylä: PS-kustannus. s. 200–213.
- Kettunen, Pekka (2004) *Osallistua ja vaikuttaa? Kunnallisan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu, nro 39*. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätö.

- Kettunen, Pekka (2002) Miksi osallistumisesta puhutaan? Osallistumisen kehittäminen suomalaisissa kunnissa. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 18–35.
- Kettunen, Pekka & Kiviniemi, Markku (2000) Osallistumisen tutkimus ja kansalaisten muuttuva toimintaympäristö. *Politiikka* 42(1), s. 45–56.
- Koskiaho, Briitta (2002) Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisesta. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 36–57.
- Koskiaho, Briitta (2001) Menestyvän kaupungin salaisuuksia hallinnan kannalta. Teoksessa: Häikiö Liisa, Koskiaho Briitta & Leino Helena Paikallinen valta. Tampere: Yliopistopaino. s. 5–43.
- Kuparinen, Riitta (2005) ”Ei meidän naapuriin”. Tapaustutkimus asukasyhteisön suhtautumisesta kehitysvammaisten asuntolan rakentamiseen. *Kotu-tutkimuksia 3/2005* Jyväskylä: Gummerus.
- Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (2006) Kansalaisuuden ulottuvuudet. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) *Kansalaisuuden ääriviivoja. Hallinta ja muodonmuutokset myöhäismodernilla ajalla*. s. 9–25
- Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (2006b) Kohti myöhäismodernin kansalaisuuden haasteita. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) *Kansalaisuuden ääriviivoja. Hallinta ja muodonmuutokset myöhäismodernilla ajalla*. s. 137–149.
- Laine Markus, Bamberg Jarkko, Jokinen Pekka (toim.) (2007) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lapintie, Kimmo (2002) Tarinoita takapihalta. Asiantuntijan ja asukkaan kohtaamisesta. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus s. 158–179.
- Leino, Helena (2006) *Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun dynamiikka*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Leino, Helena (2001) Vallankäyttö vuorovaikutteisessa kaavasuunnittelussa. Teoksessa: Häikiö Liisa, Koskiaho Briitta & Leino Helena Paikallinen valta. Tampere: Yliopistopaino. s. 44–70.
- Lovan, Robert W., Murrey Michael, Shaffer Ron (2005) *Participatory Governance in Changing World*. Teoksessa: Lovan, Robert W., Murrey Michael, Shaffer Ron (toim.) *Participatory Governance. Planning, Conflict Mediation and Public Decision Making in Civil Society*. s. 1–22.
- Majoinen, Kaija (2002) Valtuusto kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäjänä. Teoksessa Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni (toim.) (2002) *Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi*. Helsinki: Sisäasianministeriö. s. 40–44.
- Mäki-Lohiluoma, Kari-Pekka, Pekola-Sjöblom, Marianne & Ståhlberg, Krister (1998) *Kuntalaisten valta ja valinnat. Kuntasuomi 2004 – tutkimuksia nro 13*. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Pakarinen, Terttu (2002) Osallistumisen taustalla olevat ajatusmallit ja osallistumisen tulevaisuus. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 75–91.
- Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997) *Politiikan perusteet*. Porvoo: WSOY.
- Pekola-Sjöblom Marianne, Helander Voitto & Sjöblom Stefan (2002) *Kuntalaisen monet roolit. KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia nro 37*.
- Pekola-Sjöblom, Marianne & Sjöblom, Stefan (2002) *Kansalaisten osallistumisaktiivisuus muutoksessa*. Teoksessa Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni (toim.) (2002) *Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi*. Helsinki: Sisäasianministeriö. s. 9–12.

- Pikkala, Sari (2006) *Kunta kuntalaisosallistumisen edistäjänä*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Raunio, Kyösti (2003) *Sosiaalityö murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Roivainen Irene, Nylund Marianne, Korkiamäki Riikka, Raitakari Suvi (2008) *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruoppila, Sampo (2008) *Vaivan väärtti. Tampereen alueellisen osallistumisen mallin pilotin arviointi 2008*. Tampere: Tampereen kaupunki Kuntademokratiayksikkö.
- Ruusuvuori Johanna, Nikander Pirjo, Hyvärinen Matti (2010) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.
- Ryynänen, Aimo (2003) *Kuntien itsehallinto*. Teoksessa Anttiroiko Ari-Veikko, Haveri Arto, Karhu Veli, Ryynänen Aimo & Siitonen Pentti (toim.) *Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet*. Tampereen yliopisto, Kunnallistieteiden laitos. Tampere: Tampere university press. s. 24–44.
- Ryynänen, Aimo (2002) *Kunnallinen päätöksenteko muutoksessa. Sopeutuminen kansainvälisiin haasteisiin ja kansalliseen kehitykseen*. Teoksessa Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni (toim.) (2002) *Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi*. Helsinki: Sisäasianministeriö s. 19–22.
- Ryynänen, Aimo (2001) *Kuntien ja alueiden itsehallinnollisen aseman perusteet*. Teoksessa: Hoikka, Paavo (toim.) *Kunnat 2000-luvun kynnyksellä*. Tampere: Tampere university press. 3. painos. s. 5–34.
- Rättilä, Tiina (2001) *Kansalaistuva politiikka? Huomioita kansalaisaktiivisuudesta poliittisena toimijutena*. *Poliittikka* 43:3, s. 190–207.
- Rönkkö, Pentti (2003) *Kunta osana suomalaista yhteiskuntaa*. Teoksessa Anttiroiko Ari-Veikko, Haveri Arto, Karhu Veli, Ryynänen Aimo & Siitonen Pentti (toim.) *Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet*. Tampereen yliopisto, Kunnallistieteiden laitos. Tampere: Tampere university press.
- Saastamoinen, Mikko (2006) *Riskitodellisuus ja aktiivisen kansalaisuuden ihanne*. Teoksessa Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) *Kansalaisuuden ääriviivoja. Hallinta ja muodonmuutokset myöhäismodernilla ajalla*. s. 53–84.
- Sainio, Ari (1994) *Kohti kansalaisten kuntaa*. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Salmikangas, Anna-Katriina (2002) *Osallistumiskokeiluja ja -kokemuksia*. Teoksessa Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni (toim.) (2002) *Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi*. Helsinki: Sisäasianministeriö. s. 13–18.
- Sassi, Sinikka (2003) *Verkko yhteisöllisyyden vahvistajana. Onko paikalla väliä?* Teoksessa Bäcklund, Pia (toim.): *Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Sassi, Sinikka (2002) *Kulttuurinen identiteetti ja osallisuus*. Teoksessa Bäcklund Pia, Häkli Jouni & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus. s. 58–74.
- Setälä, Maija (2003) *Demokratian arvo. Teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sihvola, Juha (2005) *Poliittinen yhteisöllisyys*. Teoksessa: Hautamäki Antti, Lehtonen Tommi, Sihvola Juha, Tuomi Ilkka, Vaaranen Heli, Veijola Soile. *Yhteisöllisyyden paluu*. Helsinki: Gaudeamus. s. 14–30.
- Siitonen, Pentti (2003) *Osallisuus ja osallistuminen osana paikallista hallintaa*. Teoksessa Anttiroiko Ari-Veikko, Haveri Arto, Karhu Veli, Ryynänen Aimo & Siitonen Pentti (toim.) *Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet*. Tampereen yliopisto, Kunnallistieteiden laitos. Tampere: Tampere university press.
- Sjöblom, Stefan (2002) *Kuntalainen vaikuttajana*. Teoksessa: Pekola-Sjöblom Marianne, Helander Voitto & Sjöblom Stefan (2002) *Kuntalaisen monet roolit. KuntaSuomi 2004 -tutkimuksia nro 37*. s. 77–95.
- Staffans, Aija (2004) *Vaikuttavat asukkaat. Vuorovaikutus- ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Sutela, Marja (2001) Kuntalainen osallistujana ja vaikuttajana. Teoksessa Hoikka, Paavo (toim.) Kunnat 2000-luvun kynnyksellä. Näkökulmia kunnallisan tutkimukseen ja käytäntöihin. Tampere: Tampere university press. s. 77–104.

Sörensen, Eva (1997) Democracy and Empowerment. Public Administration 75, 553–567.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. 6. painos.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2003) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Välimäki, Anna-Leena (2002) Lapsiperheet vaikuttajina. Teoksessa Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni (toim.) (2002) Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Helsinki: Sisäasianministeriö. s. 80–82.

Zimmerbauer, Kaj (2008) Alueellinen imago ja identiteetti liikkeessä. Helsinki: Yliopistopaino.

Alue-Alvareita koskeva materiaali:

Alueellisten työryhmien toimintakertomus (2008) Länsi- ja Etelä-Alvari. Tampere: Kuntademokratiayksikkö.

Alueellisten työryhmien toimintasäätö (2009) www.tampere.fi/material/attachments/5mvG1KY70/Toimintasanto_160209.pdf viitattu 2.5.2011

Alue-Alvari –opas (2011) www.tampere.fi/material/attachments/a/5wU7tgd7k/alue_alvari_opas.pdf viitattu 2.5.2011

Alvari-esite (2011) www.tampere.fi/material/attachments/a/unnamed_10926/alvari2011.pdf viitattu 2.5.2011

Blåfield, Henna & Teittinen Outi. Palvelufoorumit. Alueellisen osallistumisen suunnitteluraportti. Tampere: Päätösvalmisteluyksikkö/kuntademokratiayksikkö www.tampere.fi/tiedostot/5icDeC7TH/alueellinen_osallistuminen.pdf viitattu 2.5.2011

Kaikem paree Tampere (2005) www.tampere.fi/tiedostot/58f5pF51f/kaupunkistrategia_2005-2016.pdf viitattu 2.5.2011

Tahdotko vaikuttaa? (2010) kyselyn tulokset www.tampere.fi/material/attachments/t/5uS9dyrH3/Tahdotko_vaikuttaa_-_tuloksia_nettiin.pdf viitattu 2.5.2011

Tampere toimeenpanee strategiaa (2003). Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen –työryhmä. Työryhmän loppuraportti. Tampere. www.tampere.fi/tiedostot/4VO5E8EVP/loppuraportti.pdf viitattu 2.5.2011

Tampere virtaa (2009) Sujuvan elämän suuri kaupunki vastuullisesti kehityksen kärjessä. www.tampere.fi/material/attachments/5kC1W6Z6K/Tampereen_kaupunkistrategia.pdf viitattu 2.5.2011

Åback, Taina (2009) Kuntalaisen kunta. Tamperelaisten käsityksiä päätöksenteosta ja vaikutusmahdollisuuksista 2009. Tampere: Kuntademokratiayksikkö www.tampere.fi/material/attachments/k/5rj5a54Ny/kuntalaistenkunta_raportti.pdf viitattu 2.5.2011

Åback, Taina (2008) Etelä-Tampere. Palvelukuvaus Tampere: Kuntademokratiayksikkö www.tampere.fi/tiedostot/5CPQBxG4x/Aluekuvaus_etela__2008.pdf viitattu 2.5.2011

www.tampere.fi Alueellisista työryhmistä on tullut tärkeä osa Tampereen kaupungin päätöksentekoa. <http://www.tampere.fi/tampereinfo/osallistuminen.html>. Viitattu 2.5.2011

LIITTEET

Liite I

Teemahaastattelurunko:

Aloitus:

- Kerro vähän itsestäsi... (esim. ikä, onko työelämässä, lapsia, aktiivinen jossain järjestössä tms.)

Aktiivisuus:

- Miten tuli lähteneeksi Alvari-toimintaan mukaan (miten prosessi eteni? Mistä kuulit toiminnasta? Asukasaktiivi vai yhdistyksen edustaja, miten osallistuminen lähti matkaan)
- Millaiset ennakkotiedot olivat Alvari-toiminnasta
- Onko jokin erityinen mielenkiinnonkohde, johon haluaa vaikuttaa/osallistuuko erityisesti tiettyyn alatyöryhmään, miksi
- Miten osallistut toimintaan, (tilaisuuksiin, kommentoi suunnitelmia, lukee saapuneet postit jne.)
- Mikä on keskeistä Alvari-toiminnassa, (mikä merkitys, miksi osallistuu), (osallistumiskanava, vaikuttamiskanava jne.)
- Onko toiminta vastannut odotuksia, esimerkkejä

Alvari-toiminnan vaikuttavuus:

- Miten alvarilaisten mielipiteet on otettu huomioon, esimerkkejä tilanteista
- Tulevatko alvarilaiset kuulluksi
- Onko eri alatyöryhmien vaikuttavuudella eroja
- Onko Alvari-toiminta muuttanut kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia

Yhteistyö:

- Miten yhteistyö toimii vuorovaikutussuunnittelijan kanssa
- Yhteistyö kaupungin kanssa jne. (keiden kanssa on tehnyt yhteistyötä) jäsenten kesken
- Tuleeko kaikkien mielipiteet tasapuolisesti huomioiduksi
- Onko Etelä-Alvari alueena sopivan kokoinen

Sitoutuneisuus:

- Miten sitoutunut on toimintaan
- Miten sitoutuneita arvelee muiden osallistujien olevan
- Miten hyvin arvelee virkamiesten olevan sitoutuneita kuulemaan ja huomiomaan Alvarilaisten mielipiteitä
- Miten arvioi oman ja muiden sitoutuneisuuden vaikuttavan toimintaan, vaatiiko osallistuminen sitoutumista
- Aikooko jatkossa osallistua Alvari-toimintaan

Alueen merkitys:

- Miten kauan on asunut alueella
- Asuinalueen merkitys
- Millainen paikka asua, hyvää/huonoa

Osallistuminen muuhun toimintaan:

- Onko jossain muussa kansalaistoiminnassa ym. osallisena, missä, mahdollinen rooli/aktiivisuus
- Onko äänestänyt vaaleissa
- Miten aktiivisesti seuraa kunnallispolitiikkaa ja paikallista päätöksentekoa, mistä seuraa
- Onko osallistunut jollain muilla keinoin paikallistasolla, esim. adressit, mielenilmaukset, Valmassa, aloite jne.
- Onko poliittinen aktiivisuus muuttunut Alvari-toimintaan osallistumisen myötä

Alvari-toiminta kokonaisuutena:

- Miten arvioisit Alvaria suhteessa muihin osallistumistapoihin (vaikuttavuutta, merkitystä, roolia)
- Miten arvioi Alvarin merkitystä kokonaisuutena
- Jos saisi vapaat kädet, miten kehittäisi Alvari-toimintaa

Tampereen kaupunki
kuntademokratiayksikkö
PL 487
33101 Tampere
www.tampere.fi